

Met kracht meer verbinding

Onderzoek
naar Houvast:
empowerment
van ouders met
kinderen in de
jeugdzorg

Wie, waarom, wat? >

Wat werkt? >

Hoe werkt het? >

Inleiding

Transitie jeugdzorg

De jeugdhulp is sinds 2015 sterk veranderd. Niet alleen zijn sindsdien gemeenten, het onderwijs en zorgaanbieders gezamenlijk verantwoordelijk voor jeugdhulp [1], ook de uitgangspunten zijn veranderd. Eén van de centrale uitgangspunten binnen de nieuwe Jeugdwet is om zoveel mogelijk uit te gaan van de eigen kracht (of empowerment) en zelfregie van ouders. De nadruk ligt meer op de eigen leefomgeving van gezinnen. Mooie ambities, die breed worden onderschreven, maar niet zo gemakkelijk in de praktijk zijn te brengen. Zeker niet bij ingewikkelde gezinssituaties, waarbij twijfels kunnen bestaan over de empowerment van ouders.

Ouders met kinderen in de jeugdzorg

Een voorbeeld van een ingewikkelde gezinssituatie is een uithuisplaatsing van een kind. Jaarlijks worden in Nederland ongeveer 32.000 kinderen uit huis geplaatst en van deze kinderen keert slechts 12 procent weer terug naar huis [2; 3]. In veel gevallen gaat het hierbij om een gedwongen uithuisplaatsing en stemmen ouders dus niet vrijwillig in met deze beslissing [3; 4]. Juist in een heftige situatie als een uithuisplaatsing is het vinden van eigen kracht en het nemen van de regie moeilijk voor ouders, omdat ouders afhankelijk zijn van de betrokken jeugdprofessional. Een goede samenwerking tussen de ouders en de jeugdprofessional die bij het gezin betrokken is, zoals een gezinsvoogd, is heel belangrijk om tot oplossingen te komen die passen bij het gezin [5]. In de praktijk is er

“Wat werkt bij het realiseren van een goede samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals in de gedwongen jeugdzorg en welke rol speelt de empowerment van ouders hierbij?”

lang niet altijd sprake van een goede samenwerking [6; 7]. Conflicten tussen ouders en jeugdprofessionals komen veel voor en kunnen een negatieve invloed hebben op de ontwikkeling van het kind en op de gezinssituatie [8]. Het kan ook tot gevolg hebben dat ouders te laat hulp of helemaal geen hulp meer zoeken [9].

Doel van deze gids

De Noodkreet, een cliëntenorganisatie die ouders met kinderen in de jeugdzorg ondersteunt, heeft een methodiek ontwikkeld, de Houvast-methodiek genoemd, die de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals zou kunnen versterken. Tranzo (Tilburg University) en De Noodkreet hebben samen onderzocht wat er te leren valt van de eerste toepassing van deze methodiek. Het doel hiervan is om aanknopingspunten te vinden voor iedereen die aan de slag wil om de relatie tussen ouders en jeugdprofessionals te verbeteren door in te zetten op empowerment van ouders. Dit magazine biedt inzicht in de literatuur, een bijzondere manier van onderzoek doen en resultaten die in de praktijk benut kunnen worden. ●

Inleiding

Leeswijzer
Inhoud

BLOK 1

Wie, waarom, wat?

BLOK 2

Wat werkt?

BLOK 3

Hoe werkt het?

Samenvatting
Aanbevelingen
Verwijzingen

Leeswijzer

Dit magazine bestaat uit 3 blokken:

BLOK

1

Wie, waarom, wat?

Binnen dit blok starten we met een beschrijving van cliëntenorganisatie De Noodkreet, de Houvast-methodiek die zij ontwikkeld hebben en de aanleiding van het onderzoek naar de Houvast-methodiek. Daarnaast beschrijven we hoe we het onderzoek hebben uitgevoerd.

BLOK

2

Wat werkt?

We besteden aandacht aan factoren die, volgens de literatuur, een positieve bijdrage kunnen leveren aan het versterken van de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals. Ook geven we op basis van ons onderzoek antwoord op de vraag of Houvast werkt en op welke manier.

BLOK

3

Hoe werkt het?

In dit blok beschrijven we wat belangrijk is bij het succesvol toepassen van een methode als Houvast bij een organisatie als De Noodkreet en hoe het toepassen van Houvast in onze praktijk is gegaan. We laten zien wat bevorderend en belemmerend heeft gewerkt en geven advies voor het vervolg.

We sluiten af met een samenvatting van de resultaten, een kritische beschouwing en beschrijven de waarde van cliëntenorganisaties bij het versterken van de empowerment en van ouders in moeilijke gezinssituaties.

Inhoud

 Inleiding > 02

 Leeswijzer > 03

BLOK 1: Wie, waarom, wat? > 05

Wie: Stichting De Noodkreet en Houvast > 06

Wie: Tranzo en de Academische Werkplaats Jeugd > 08

Waarom: achtergronden van Houvast en onderzoek naar Houvast > 11

Wat: methode van onderzoek > 13

BLOK 2: Wat werkt? > 20

Resultaten uit literatuuronderzoek > 21

Resultaten uit ons onderzoek > 24

BLOK 3: Hoe werkt het? > 31

Implementatie: literatuur > 32

Implementatie: lessen uit de praktijk > 34

 Samenvatting van de resultaten > 49

 Kritische beschouwing op de resultaten > 53

 Aanbevelingen > 55

 Slot > 56

 Verwijzingen > 57

Tips voor collega's die soortgelijk onderzoek (willen) uitvoeren

Casusbeschrijvingen gebruikers Houvast

- * Samantha en Patrick
- * Aletta
- * Renate
- * Roderick
- * Loes
- * Jan

Column Jolanda Mathijssen > 09

Interview Geert Klasens > 24

Interview Tina Bakker > 47

De onderzoekers

Prof. dr. Chijs van Nieuwenhuizen > 18

Dr. Erna Hooghiemstra > 18

Nienke Smulders, MSc > 19

Drs. Henk Schipper > 19

BLOK
1

Wie, waarom, wat?

Wie?

Het komt helaas regelmatig voor dat ouders vastlopen in de jeugdhulpverlening. Ouders die een lastige samenwerking hebben met de jeugdhulpverlening en/of conflicten hebben, kunnen hulp zoeken bij De Noodkreet. De Noodkreet heeft de Houvast-methodiek ontwikkeld om deze ouders te ondersteunen. Tranzo (Tilburg University) heeft samen met De Noodkreet onderzocht of en hoe de methodiek werkt.

Meer weten over De Noodkreet, de Houvast-methode of Tranzo?

Waarom?

Uit de jarenlange ervaring van De Noodkreet blijkt dat vooral het helder krijgen van de eigen hulpvraag en overeenstemming over de hulpverlening veelvoorkomende knelpunten zijn die voor conflicten kunnen zorgen. De Houvast-methodiek richt zich op versterking van de positie (door middel van empowerment) van de ouder. De Noodkreet wil er met deze methodiek voor zorgen dat de samenwerking tussen ouders en de jeugdhulpverlening verbetert. Het onderzoek naar de Houvast-methodiek draagt bij aan kennis over alliantie, een onderwerp waar nog weinig onderzoek naar is gedaan.

Meer weten over de doelen van het onderzoek naar Houvast?

Wat?

We hebben onderzocht of een methodiek als Houvast goed werkt, wat de werkzame elementen zijn en wat de voorwaarden zijn voor het bereiken van resultaat. We doen onderzoek naar de empowerment van ouders en empowerment staat ook centraal in de manier waarop we het onderzoek doen. Het onderzoek heeft een co-creatief en cyclisch karakter, gericht op leren voor de praktijk en wetenschap.

Meer weten over de methode van onderzoek?

Wie: Stichting De Noodkreet en Houvast

Stichting De Noodkreet

Ouders die een lastige samenwerking hebben met een jeugdprofessional en/of conflicten hebben, kunnen ondersteuning zoeken bij een cliëntenorganisatie. Eén van deze cliëntorganisaties is Stichting De Noodkreet. De kerntaak van De Noodkreet is om de positie van ouders (en kinderen) in vastgelopen jeugdzorgtrajecten in het gedwongen kader te versterken. De Noodkreet wil hen helpen bij het vinden van een weg in de 'jungle' van de jeugdzorg. De ondersteuners van De Noodkreet zijn vrijwilligers, ook wel cliëntondersteuners genoemd, die doorgaans zelf ervaring hebben gehad met de situaties waarin de ouders verkeren.

De uitgangspunten van De Noodkreet zijn:

- Ondersteunen bij het versterken van empowerment van ouders (en kinderen);
- Uitgaan van de positieve en sterke punten vanuit de leefwereld van de ouder;
- Samen zoeken naar mogelijkheden;
- Herstellen van het vertrouwen en de samenwerking tussen de ouder en de jeugdprofessional.

*
Uitgelicht
ouders gevolgd
door Houvast

Samantha (35 jaar) en Patrick (40 jaar) zijn de ouders van 6 kinderen.

Alle kinderen zijn uit huis geplaatst. Een aantal kinderen wonen in een pleeggezin en 2 kinderen wonen bij een tante. Een aantal kinderen hebben een omgangsregeling en deze worden geleidelijk aan uitgebreid. Samantha en Patrick willen graag dat deze kinderen weer bij hun thuis komen wonen, maar de jeugdhulpverlening vindt dat dit nog te vroeg is. Samantha en Patrick hebben op dit moment nog het gezag over 2 van de 6 kinderen, maar de jeugdhulpverlening heeft een verzoek tot ontheffing van het gezag aangevraagd. Samantha en Patrick zijn het hier niet mee eens en schakelen De Noodkreet in. Ze willen graag dat De Noodkreet hen ondersteunt bij hun jeugdzorgtraject.

Het betreft bewerkte, niet op personen herleidbare casusbeschrijvingen *

De Houvast-methodiek

Om de hierboven genoemde uitgangspunten in de praktijk te brengen, heeft De Noodkreet eigen methodieken ontwikkeld die aansluiten bij de behoeften van de doelgroep. Eén van deze methodieken is de Houvast-methodiek ('Houvast').

Houvast is ontwikkeld samen met ouders die hulp zochten en ontevreden waren over de hulp die zij kregen. Het is een krachtgerichte methode die gebaseerd is op de uitgangspunten van empowerment [10]. Volgens ouders kan empowerment worden omschreven aan de hand van zes krachtbronnen:

- Ouderschap: je kind is je alles;
- Overzicht hebben over je situatie;
- Goed voor jezelf zorgen;
- Een leven houden naast je zorgen;
- In contact blijven met mensen die belangrijk voor je zijn;
- Overzicht houden over de steun die je geboden wordt.

Houvast bestaat uit een map met vragen die ouders samen met een cliëntondersteuner van De Noodkreet invullen. De vragen zijn bedoeld om ouders aan het denken te zetten over zichzelf en hun gezin. Met de vragen in de map worden ouders uitgenodigd om hun verhaal te vertellen, waardoor ouders naar verwachting inzicht krijgen in hun eigen krachten en zelf prioriteiten kunnen stellen. Het invullen van de map zorgt ervoor dat ouders door middel van een aantal stappen toewerken naar een eigen (familie)plan.

Ben je het overzicht kwijt, wil je steun vragen, maar weet je nog niet goed wat je wilt en wat je nodig hebt? Dan kan Houvast daarbij een goed hulpmiddel voor je zijn.

Voor wie is Houvast bedoeld?

Personen die in aanmerking komen voor Houvast zijn bijvoorbeeld: de verliezende partij in een vechtscheiding, slachtoffers van huiselijk geweld, alleenstaande moeders met een eigen jeugdzorgverleden en gezinnen die te maken hebben met multi-problematiek. Voornamelijk bij deze laatste groep ontbreekt vaak het overzicht en verloopt de relatie met de jeugdhulpverlening moeizaam, doordat veel van deze gezinnen te maken hebben gehad met (dreigende) uithuisplaatsingen. Personen die voornamelijk niet in aanmerking komen voor Houvast zijn mensen met (een vermoeden van) een verstandelijke beperking, enkelvoudige problematiek, gebrek aan motivatie en/of een gebrek aan vermogen om (uiteindelijk) zelf de regie te nemen. ●

Wie: Tranzo en de Academische Werkplaats Jeugd

Tranzo

Het onderzoek is uitgevoerd in nauwe samenwerking met De Noodkreet, onder verantwoordelijkheid van [onderzoekers](#) van [Tranzo](#).

De missie van Tranzo is het verbinden van wetenschap en praktijk op het gebied van zorg en welzijn. Door samen met de praktijk te werken aan kennisontwikkeling en kennisuitwisseling wil Tranzo het evidence based werken bevorderen. Voor Tranzo gaat het in evidence based werken om drie soorten kennisbronnen: wetenschappelijke kennis (onderzoekers), professionele kennis (medewerkers van De Noodkreet) en de kennis en expertise van de burger (in ons geval ouders).

Samen met de praktijk heeft Tranzo meerdere academische werkplaatsen opgericht. Dit zijn samenwerkingsverbanden tussen Tranzo- *Tilburg School of Social and Behavioral Sciences of Tilburg University*, praktijkinstellingen en in veel gevallen ook gemeenten en andere kennisinstellingen.

Academische Werkplaats Jeugd

Eén van de academische werkplaatsen is de Academische Werkplaats Jeugd. Het onderzoek naar Houvast vindt plaats binnen deze academische werkplaats. Binnen de Academische Werkplaats Jeugd staan drie perspectieven centraal:

1. Het perspectief van de jeugd en hun directe omgeving;
2. Het professioneel handelen van ondersteuners en hulpverleners;
3. Het professioneel handelen in relatie tot de context waarbinnen dit zich afspeelt – zowel op organisatorisch niveau als op de wetgevende, faciliterende, sturende en controlerende rol van de overhead.

Deze drie aspecten (jeugd en hun omgeving, professioneel handelen, en structuren) vormen de leidraad voor het onderzoeksprogramma. Samen met de partners uit de werkplaats zijn vier onderzoeksthema's vastgesteld: 1) Eigen kracht: definitie, grenzen en praktische vertaling, 2) Gezamenlijke besluitvorming: werkzame factoren en effectieve werkwijzen, 3) Weten wat werkt en daarnaar handelen in een nieuwe context en 4) Verschuivingen van rollen en verantwoordelijkheden in de transformatie.

[Hier](#) vindt u meer informatie over deze thema's. ●

Column
Jolanda Mathijssen

Interview
Geert Klasens

Interview
Tina Bakker

Geen wetenschappelijk onderzoek alléén voor het onderzoek

“

Er was eens een sociaalwetenschappelijk onderzoeker. Iedere ochtend reed hij naar een ivoren toren. Daar lagen mooie gegevens op hem te wachten, die hij had verzameld via interessante experimenten. Met deze gegevens kon hij allerlei conclusies trekken. Bijvoorbeeld dat aanpak X, uitgevoerd onder bijna laboratoriumachtige omstandigheden, tot hele goede resultaten zou leiden. Daar schreef hij een mooie publicatie over. Mooi voor hem, én ook de praktijk was geholpen, want daar waren ze juist op zoek naar een geschikte aanpak.

Maar ho, wacht eens even, welke rol speelde de praktijk in dit onderzoek? Zij werd niet gehoord! In ieder geval niet bij het bedenken van de onderzoeksvraag, niet bij het uitvoeren van het project en ook niet bij het trekken van de conclusies. Voor de wetenschapper leverde het onderzoek nog iets moois op, maar de praktijk bleef moederziel alleen

Dr. J. Mathijssen studeerde pedagogische wetenschappen en epidemiologie. Momenteel is ze werkzaam als senior onderzoeker en onderzoekscoördinator bij de Academische Werkplaats Jeugd. Ze is copromotor en begeleider van onderzoeken naar rookvrije schoolterreinen, verbetering van de toegang tot de jeugdzorg, maatschappelijke output van jeugdbeleid, wijkgerichte aanpak van kindveiligheid, ziekteverzuimbegeleiding in het primair onderwijs en oplossingsgericht werken in de jeugdgezondheidszorg.

en met lege handen achter. Geen *happy end*, want aanpak X werkte in de echte wereld net even iets anders dan in het onderzoek.

Inleiding
Leeswijzer
Inhoud

BLOK 1
Wie, waarom, wat?

BLOK 2
Wat werkt?

BLOK 3
Hoe werkt het?

Samenvatting
Aanbevelingen
Verwijzingen

Column
Jolanda Mathijssen

Interview
Geert Klasens

Interview
Tina Bakker

Er was eens een organisatie, De Noodkreet. Deze had samen met ouders de Houvast-aanpak ontwikkeld. De Noodkreet wilde weten of deze aanpak zorgt voor een meer gelijkwaardige relatie tussen ouders en jeugd-professionals. Met deze vraag klopten ze aan bij de Academische Werkplaats Jeugd. Onderzoekers van de werkplaats en vrijwilligers van De Noodkreet gingen samen aan de slag.

Al vrij snel bleek dat er minder vaak nieuwe Houvast trajecten startten dan aanvankelijk gedacht. Tja, dan wordt het lastig: iets wat niet vaak voorkomt, valt moeilijk te observeren. Maar dat betekent niet dat daarmee het onderzoek mislukt was en de praktijk met lege handen stond. Gezamenlijk werd een extra onderzoeksvraag ontwikkeld: wat zijn de belemmerende en bevorderende factoren bij het invoeren van een methodiek als Houvast?

Er waren eens onderzoekers en vrijwilligers, die samen op zoek gingen naar het antwoord op bovenstaande vraag. Deze zoektocht leverde zowel voor de praktijk én de wetenschap mooie resultaten op. De Noodkreet heeft

Gezamenlijk werd een extra onderzoeksvraag ontwikkeld: wat zijn de belemmerende en bevorderende factoren bij het invoeren van een methodiek als Houvast?

ideeën hoe de methodiek in de praktijk uitgevoerd kan worden. En de wetenschap is weer een stapje verder in het ontrafelen van de factoren, die een rol spelen bij het invoeren van een nieuwe aanpak. Daarmee kwam er dus alsnog een *happy end* voor het Houvast project.

Ook andere projecten wordt een dergelijke goede afloop gegund. Dus hopelijk mag de relatie tussen wetenschap en praktijk nog lang en gelukkig voortleven. ●

“

Waarom: achtergronden van Houvast en onderzoek naar Houvast

Achtergronden van Houvast

Vanuit de jarenlange ervaring van Stichting De Noodkreet met het werken met gezinnen die vastlopen in de jeugdhulpverlening is gebleken dat veel ouders niet tevreden zijn over de (jeugd) hulpverlening. Vooral het helder krijgen van de eigen hulpvraag en overeenstemming over de doelen van de hulpverlening zijn veelvoorkomende knelpunten die voor conflicten kunnen zorgen. Houvast is ontwikkeld om ouders te ondersteunen bij het helder krijgen van hun hulpvraag, het stellen van doelen en het krijgen van overzicht over de situatie. De verwachting is dat hierdoor conflicten tussen ouders en jeugdprofessionals worden beperkt en zij zodoende een betere samenwerking met elkaar aan kunnen gaan.

.....
“Als ouders vanuit een krachtige positie beginnen aan een hulpverleningsproces, hebben zij grotere kans door hulpverleners te worden behandeld als gelijkwaardige partner”

Houvast heeft een aantal doelen:

- Overzicht krijgen over het gezinsleven, de wensen van de ouder voor zichzelf en de kinderen, met speciale aandacht voor de positieve zaken;
- Het ontwerpen van een eigen (familie)plan, met eigen doelen en in eigen woorden geschreven;
- Het verbeteren van de samenwerking tussen ouders en de betrokken jeugdprofessional.

Samengevat richt Houvast zich op versterking van de positie van de ouder zodat een betere samenwerking met jeugdprofessionals mogelijk wordt. De verwachting is dat ouders door Houvast beter in staat zijn om met de jeugdprofessional (maar ook met hun eigen omgeving) in gesprek te gaan over hun hulpvragen, doelen en situatie. Uiteindelijk komt dat naar verwachting ten goede aan de oplossing van de problemen of knelpunten in de gezinssituatie.

Het doel van onderzoek naar Houvast

De Noodkreet wil met het onderzoek meer leren over de manier waarop Houvast ingezet kan worden om ouders zo goed mogelijk te ondersteunen. Omdat de nadruk sterk ligt op empowerment van ouders, levert het onderzoek ook wetenschappelijke inzichten op over werkzame factoren bij het ondersteunen van kwetsbare ouders om hun empowerment te versterken. Daarnaast hoopt De Noodkreet met het onderzoek andere cliëntenorganisaties bruikbare inzichten te bieden over de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals. In de literatuur wordt deze samenwerking ook wel alliantie genoemd. Alliantie is een onderwerp waar nog weinig onderzoek naar is gedaan, maar waarvan wel bekend is dat het een belangrijke invloed heeft op de resultaten van zorg en ondersteuning [5; 11].

Dit onderzoek draagt bij aan wetenschappelijke kennis over de alliantie of samenwerking tussen ouders en professionals in de jeugdzorg. Vanuit dat oogpunt is het onderzoek gefinancierd door ZonMw. Het project valt binnen het programma [Effectief werken in de jeugdsector](#).

Het onderzoek is zo ingericht dat er niet alleen theoretische kennis uit voortkomt, maar ook kennis over de manier van implementeren. Daarmee draagt het onderzoek ook bij aan kennis over het succesvol toepassen van methoden als Houvast in organisaties als De Noodkreet. ●

Maak gebruik van een cyclische methode van onderzoek: koppel bevindingen, knelpunten en ervaringen tussentijds terug naar elkaar in (leer) bijeenkomsten en probeer hier tijdens het onderzoek al mee aan de slag te gaan.

Voor collega's die soortgelijk onderzoek (willen) uitvoeren

Wat: methode van onderzoek

Wat is er onderzocht?

In dit onderzoek staan de volgende onderzoeksvragen centraal:

1. Draagt het doorlopen van de Houvast-methodiek bij aan een gelijkwaardigere relatie tussen ouders (die zijn vastgelopen in de jeugdzorg) en jeugdprofessionals?
2. Wat kunnen we te weten komen over de werkzame factoren van de Houvast-methodiek?
3. Wat leert de Houvast-methodiek ons over de factoren die bij deze doelgroep een positieve bijdrage leveren aan het verwerven van een gelijkwaardige relatie met jeugdprofessionals?
4. Wat zijn bevorderende factoren en belemmerende factoren bij de implementatie van een methodiek als Houvast?

Wij vertrekken vanuit de zogenaamde brede benadering van Evidence Based Practice [12]. Volgens deze benadering is de werkzaamheid van een methodiek niet alleen afhankelijk van de methodiek zelf, maar ook van andere factoren, zoals de gebruiker (in ons geval ouders en cliëntondersteuners) en de omgeving waarin de methodiek wordt toegepast (in ons geval De Noodkreet). Deze factoren nemen we dus ook mee in ons onderzoek. Het onderzoek is zo ingericht dat het aanknopingspunten biedt voor De Noodkreet zelf, maar ook anderen inzicht geeft in de werkzame factoren bij het versterken van empowerment van deze ouders en de bijdrage die

dat levert aan het versterken van de samenwerking met jeugdprofessionals. Bovendien leert het onderzoek ons meer over de algemene voorwaarden die nodig zijn om een methode als Houvast succesvol toe te passen.

Het begrip empowerment

In verband met het [doel van Houvast](#) besteden we in het onderzoek speciale aandacht aan de empowerment van ouders. We hanteren daarbij de definitie van empowerment zoals ouders die noemen in de Houvast-map. Volgens hen is empowerment te meten met een aantal krachtbronnen:

- Ouderschap: je kind is je alles;
- Overzicht hebben over je situatie;
- Goed voor jezelf zorgen;
- Een leven houden naast je zorgen;
- In contact blijven met mensen die belangrijk voor je zijn;
- Overzicht houden over de steun die je geboden wordt.

Deze krachtbronnen gebruiken we in het onderzoek om de empowerment van ouders vast te kunnen stellen.

Hoe is het onderzocht? De uitgangspunten

We doen onderzoek naar de empowerment van ouders en empowerment staat ook centraal in de manier waarop we het onderzoek uitvoeren. Dat blijkt uit de volgende punten [12]:

- In dit onderzoek besteden we aandacht aan het perspectief van de ouders. Ouders die in conflict komen met jeugdprofessionals ervaren dat hun verhaal niet volledig serieus wordt genomen en dat vaak de kant van de jeugdprofessional wordt gekozen. We onderzoeken wat Houvast voor ouders kan betekenen om sterker in dit proces te staan;
- We betrekken de cliëntondersteuners direct bij de vormgeving van het onderzoek. Hun visie en ideeën zijn naar onze mening van grote waarde om het onderzoek zo uit te voeren dat het past bij de mogelijkheden van ouders en de cliëntondersteuners zelf. Het onderzoeksproject is deels vormgegeven als een leertraject voor cliëntondersteuners;
- Tijdens het onderzoek toetsen we de resultaten bij ouders en de cliëntondersteuners;
- We doen onderzoek om de praktijk van [De Noodkreet](#) te verbeteren. Het gaat in dit onderzoek niet om het ontwikkelen van een theorie, maar veel meer een bijdrage te leveren aan verbeteringen in de praktijk van De Noodkreet. Daarbij maken we wel zoveel mogelijk gebruik van de bestaande kennis uit eerder onderzoek;

- [Eén van de medewerkers van De Noodkreet](#) maakt deel uit van het onderzoeksteam. Deze praktijkonderzoeker is de ‘bruggenbouwer’ tussen onderzoek en praktijk: de taak van deze bruggenbouwer is om er voor te zorgen dat het onderzoeksteam en het uitvoeringsteam op de hoogte zijn van de laatste ontwikkelingen binnen het onderzoeksproject.

Hoe is het onderzocht? De werkwijze

We hebben verschillende bronnen gebruikt en bestudeerd om antwoord te kunnen geven op [de onderzoeksvragen](#). Het gebruik van verschillende methoden, ook wel methoden-triangularatie genoemd [13], geeft de mogelijkheid om informatie uit verschillende bronnen met elkaar te vergelijken. Op deze manier kan getoetst worden hoe de bevindingen uit de bronnen zich tot elkaar verhouden [14].

Voor de **eerste drie onderzoeksvragen** zijn de volgende bronnen gebruikt:

- Leerbijeenkomsten met cliëntondersteuners. In deze leerbijeenkomsten zijn ervaringen uitgewisseld en was ruimte om belangrijke zaken te bespreken met elkaar;
- Dossiergegevens met achtergrondinformatie over de ouder;
- Vragenlijsten over de gezinssituatie en empowerment van de ouders en de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals;
- Audio-opnamen van de werkbijeenkomsten van Houvast met de ouder en cliëntondersteuner;

- Logboeken die de cliëntondersteuners tijdens het Houvast-traject bijhielden;
- Een focusgroep met jeugdprofessionals over de toegevoegde waarde van Houvast en de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals in de gedwongen jeugdzorg.

Voor de **laatste onderzoeksvraag** zijn onderstaande bronnen gebruikt:

- Literatuur over implementatiefactoren en belangrijke voorwaarden voor een succesvolle implementatie van een methode als Houvast;
- Een focusgroep met cliëntondersteuners die met Houvast hebben gewerkt over hun ervaringen met Houvast;
- Een focusgroep met leidinggevenden van De Noodkreet over de voorwaarden voor een succesvolle implementatie van een methode als Houvast.

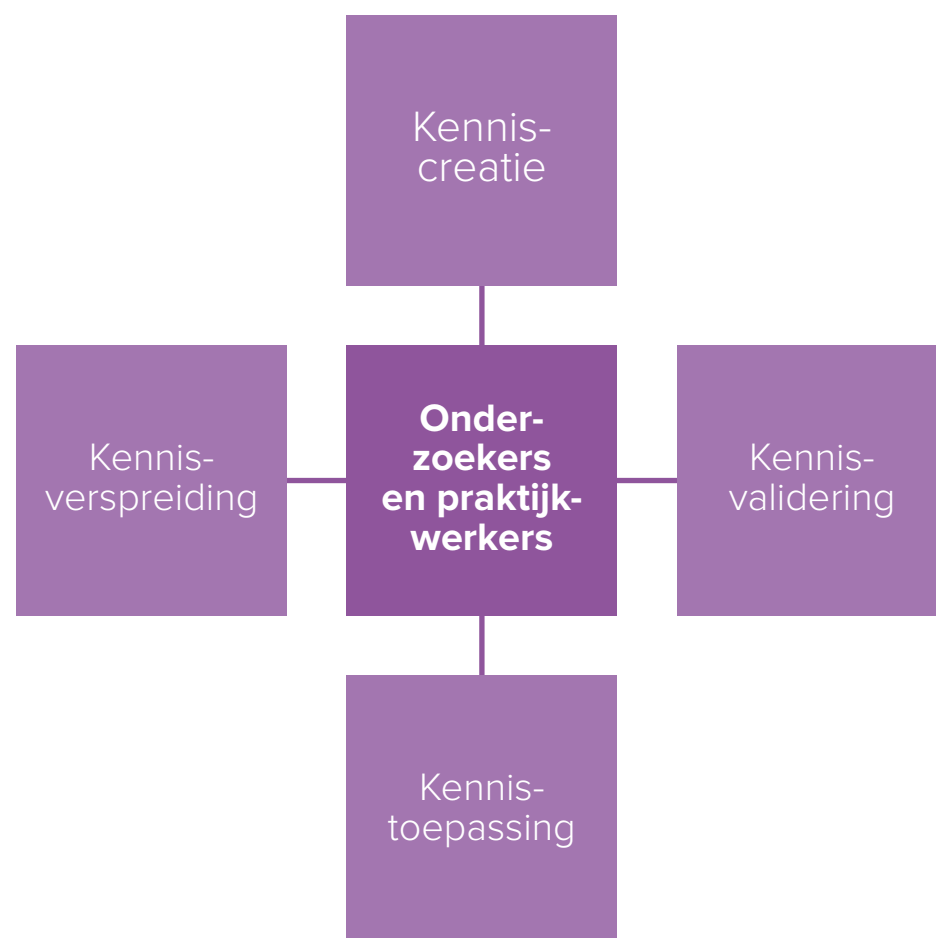
Samenwerking tussen De Noodkreet & Tranzo

Tijdens het onderzoek zijn we op een interactieve manier aan de slag gegaan met de Houvast-methodiek. Voordat De Noodkreet met de Houvast-methodiek startte, hebben verschillende leerbijeenkomsten plaatsgevonden met de cliëntondersteuners om de Houvast-methodiek te leren kennen. Tijdens één van deze bijeenkomsten overhandigden de onderzoekers de onderzoeksmat aan de cliëntondersteuner. Deze mat bevatte alle informatie en documenten die de cliëntondersteuner nodig had voor het onderzoek naar de Houvast-methodiek (bijvoorbeeld toestemmingsformulieren, vragenlijsten voor de ouders, een logboek). De leerbijeenkomsten die daarop volgden, waren bedoeld om tussentijdse vragen en bevindingen met elkaar te delen. In het begin van het onderzoek vonden deze bijeenkomsten ongeveer één keer per maand plaats en waren alle onderzoekers uit het onderzoeksteam aanwezig. Later werd één keer per twee weken een bijeenkomst georganiseerd voor cliëntondersteuners door de onderzoeker uit het onderzoeksteam die ook werkzaam was bij De Noodkreet. Naast bijeenkomsten voor cliëntondersteuners werd gedurende het traject regelmatig overlegd tussen (leden van) het onderzoeksteam en leidinggevenden van De Noodkreet.

Het onderzoek kan gezien worden als een co-creatief en cyclisch proces, waarbij bevindingen uit het onderzoek tussentijds teruggekoppeld zijn naar de praktijk en bevindingen uit de praktijk op hun beurt weer teruggekoppeld zijn naar het onderzoeksteam. Op deze manier is de kans dat het onderzoeksteam iets over het hoofd ziet gering [12; 15]. Wij zijn van mening dat intensieve uitwisseling

tussen praktijk en onderzoek onmisbaar is om goed zicht te krijgen op de mechanismen die een rol spelen bij de Houvast-methodiek. Pas vanuit een gedetailleerd inzicht in de praktijk kan kennis over de werkzame factoren van de methodiek tot stand komen [12; 16; 17].

Figuur 1. Samenwerking tussen onderzoek en praktijk [12].

Hoe ging het onderzoek?

Voordat het onderzoek naar de Houvast-methodiek startte, hebben de onderzoekers een focusgroep georganiseerd met jeugdprofessionals die op dat moment werkzaam waren binnen de gedwongen jeugdzorg. Het gesprek ging over de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals en de toegevoegde waarde van de Houvast-methodiek. Kort hierna gingen we van start met de Houvast-methodiek.

Wanneer een ouder zich aanmeldde bij De Noodkreet voor ondersteuning, stelde een medewerker van De Noodkreet op basis van een aantal criteria vast of deze persoon geschikt was voor de Houvast-methodiek. Wanneer een ouder volgens de medewerker van De Noodkreet geschikt bleek te zijn om aan Houvast deel te nemen, vroeg de medewerker aan deze ouder of hij/zij interesse had om deel te nemen aan de Houvast-methodiek. Met een informatiebrief gaf de medewerker uitleg over het doel, de vrijwilligheid en anonimiteit van het onderzoek. Wanneer de persoon interesse had, vroeg de medewerker aan de ouder om een toestemmingsformulier te ondertekenen en werd een cliëntondersteuner aan hem/haar gekoppeld. Aan deze cliëntondersteuner is gevraagd om dossiergegevens van de ouder te delen met de onderzoekers.

Tijdens de eerste Houvast-afspraken vulde de ouder vragenlijsten in over zijn/haar gezinssituatie, empowerment en de samenwerking met de jeugdhulpverlening. In de daarop volgende afspraken zijn achtereenvolgens stap 1, stap 2 en stap 3 van de Houvast-map samen met de cliëntondersteuner doorlopen. Per stap maakte de

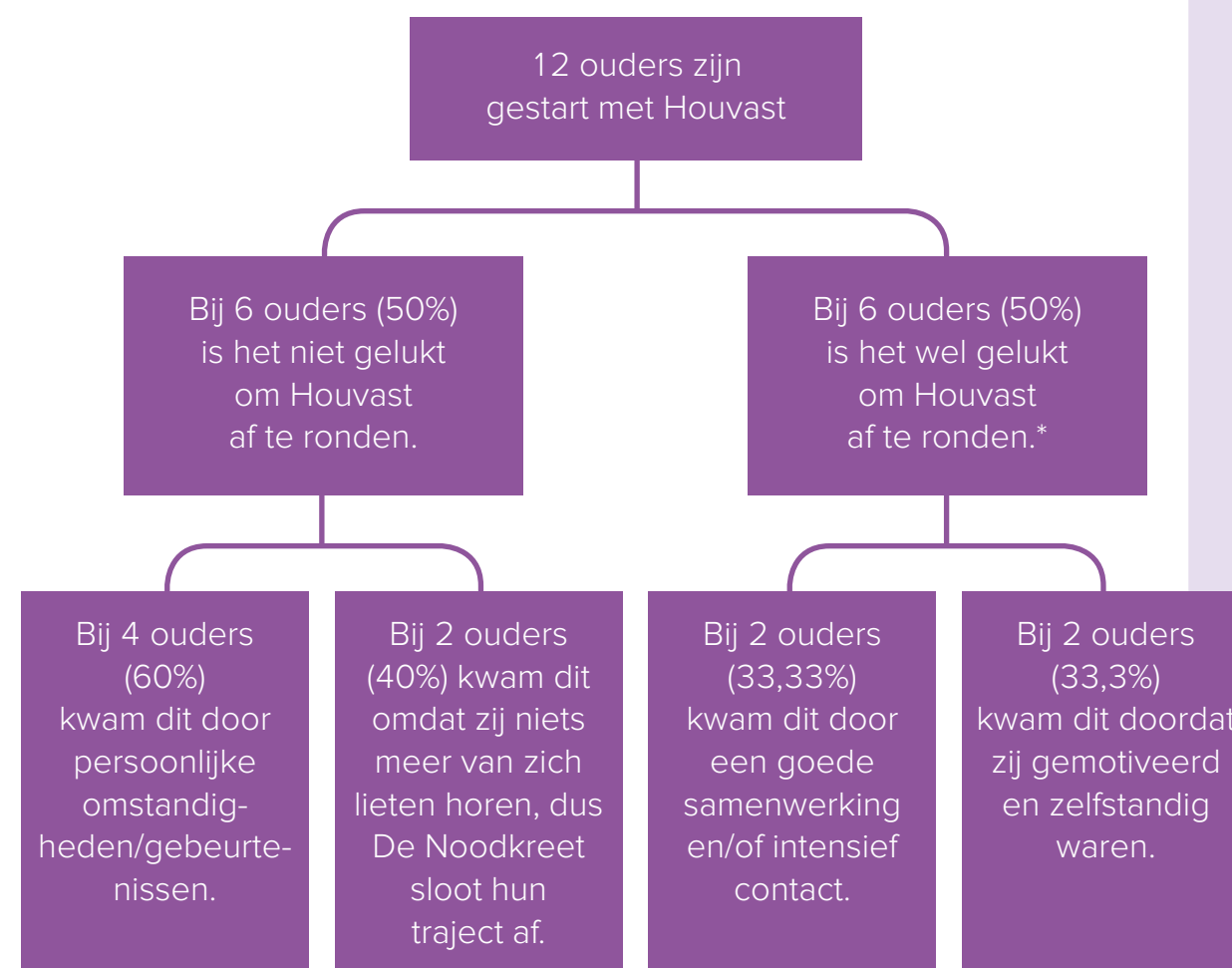

cliëntondersteuner een audio-opname van een Houvast-afpraak. In totaal had elke ouder aan het einde van het traject dus drie audio-opnamen. Daarnaast vulde de cliëntondersteuner na elke afspraak de vragen uit het logboek in. Tot slot is in de laatste afspraak opnieuw de set vragenlijsten uit de 1e afspraak afgenomen. Tijdens de trajecten konden de cliëntondersteuners terecht bij de onderzoekers voor vragen.

Na afronding van een Houvast-traject zijn alle onderzoeksgegevens (vragenlijsten, audio-opnamen, logboeken) door de cliëntondersteuner op vertrouwelijke wijze gedeeld met de onderzoekers. De onderzoekers hebben alle gegevens vervolgens geanalyseerd. Zo is per ouder een veranderingsscore berekend [de Reliable Change Index, RCI; 18]. Met deze score kan bekeken worden in hoeverre veranderingen zijn opgetreden bij deze ouder na het volgen van een Houvast-traject. Uiteindelijk hebben zes ouders de Houvast-methodiek succesvol afgerond tijdens het onderzoek (zie Figuur 2).

Na afronding van de zes Houvast-trajecten voerden de onderzoekers een focusgroep uit met vijf cliëntondersteuners en de coach van de cliëntondersteuners. In deze focusgroep vroegen we naar de ervaringen van de cliëntondersteuners met de Houvast-methodiek. Ook vond een focusgroep plaats met het management van De Noodkreet, namelijk de directeur, een coördinator, een projectleider en de coach van de cliëntondersteuners. In deze focusgroep stonden we vooral stil bij de voorwaarden die een cliëntenorganisatie nodig heeft om een methode als Houvast succesvol toe te kunnen passen. ●

Figuur 2. Een overzicht van ouders die deel hebben genomen aan het onderzoek

* Bij 2 van deze 6 ouders (33,3%) is de oorzaak van het succesvol afronden van Houvast niet bekend.

De onderzoekers

Prof. dr. Chijs van Nieuwenhuizen

was projectleider van het onderzoek vanuit de Academische Werkplaats Jeugd. Prof. dr. Chijs van Nieuwenhuizen heeft klinische psychologie en functieleerpsychologie gestudeerd aan de Rijksuniversiteit Groningen en promoveerde in 1998 bij de faculteit Geneeskunde van UvA/AMC op een Kwaliteit van Leven-meet-instrument van chronisch psychiatrische patiënten. Eind 2004 is zij als psychotherapeut opgenomen in het BIG-register (gedragstherapie & psychoanalytische psychotherapie) en in 2016 als GZ-psycholoog (Kind en Jeugd). Zij werkt bij GGzE als manager Eenheid Kind en Jeugd, programmaleider van de onderzoeksgroep Forensische Geestelijke Gezondheidszorg en tevens als behandelaar. Bij Tilburg University werkt zij als bijzonder hoogleraar Transformeren voor de Jeugd en als hoogleraar Forensische Geestelijke gezondheidszorg.

Chijs is als projectleider, promotor of als (mede-)aanvrager betrokken bij onderzoeksprojecten vanuit haar hoogleraarschappen of vanuit de onderzoeksgroep Forensische Geestelijke Onderzoeksgroep. Tenslotte is zij o.a. President van EFCAP (European Association for Forensic Child & Adolescent Psychiatry, Psychology & other involved professions), voorzitter toetsingscommissie Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechten (LIJ), Lid NWO Programmacommissie Maatschappelijke (re)integratie van adolescenten en volwassenen met autisme en psychose en Lid ZonMw programmacommissie Onderzoeksprogramma GGz.

E-mail: chijs.van.nieuwenhuizen@ggze.nl

Dr. Erna Hooghiemstra

heeft dit onderzoek uitgevoerd en begeleid als senior onderzoeker van de Academische Werkplaats Jeugd. Ze studeerde Sociale Geografie en promoveerde in de Sociale Wetenschappen op het proefschrift 'Trouwen over de Grens'. Ze heeft jarenlang gewerkt bij het Sociaal en Cultureel Planbureau, is bestuurder geweest van de Nederlandse Gezinsraad en het PON, kennisinstituut op het sociaal en culturele domein, en was als lector Jeugd, Gezin en Samenleving verbonden aan Avans Hogeschool. Ze was medeoprichter van de Academische Werkplaats Jeugd bij Tranzo. Momenteel is zij zelfstandig onderzoeker en adviseur in het Sociale Domein.

E-mail: mail@ernahooghiemstra.nl

De onderzoekers

Nienke Smulders, MSc

heeft dit onderzoek uitgevoerd als onderzoeker van de Academische Werkplaats Jeugd. Ze studeerde Pedagogische Wetenschappen (Forensische Orthopedagogiek). Zij werkt momenteel als Science Practitioner bij Stichting Prisma en Tranzo (Tilburg University). Haar werkzaamheden richten zich op de voorbereiding van een promotieonderzoek en (coördinatie van) wetenschappelijk onderzoek binnen Prisma. Thema's waar Nienke zich onder andere mee bezig houdt is de zorg en ondersteuning aan mensen met een licht verstandelijke beperking of zwakbegaafdheid. Voorheen was zij junior adviseur bij Stichting Prisma en junior onderzoeker bij Tranzo en heeft zij gewerkt als wetenschappelijk onderzoeksassistent bij Onderzoeksgroep Forensische Geestelijke Gezondheidszorg van GGzE.

E-mail: nsmulders@prismanet.nl

Drs. Henk Schipper

heeft als assistent onderzoeker en tevens projectleider van Houvast bij De Noodkreet bijgedragen aan het onderzoek. Hij studeerde Sociale Pedagogiek aan de Vrije Universiteit. Voordien werkte hij meer dan veertig jaar aan maatschappelijke ontwikkeling bij diverse gemeenten.

E-mail: hpschipper@gmail.com

BLOK

2

Wat werkt

Wat werkt bij het versterken van de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals in de gedwongen jeugdzorg?

Volgens verschillende onderzoeken in de jeugdzorg zou het versterken van de empowerment van ouders ervoor kunnen zorgen dat de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals verbetert. Er zijn verschillende ‘werkzame factoren’ van empowerment bekend vanuit eerder onderzoek. Door aandacht te besteden aan deze werkzame factoren kan de empowerment van ouders versterkt worden. De werkzame factoren van empowerment zijn te verdelen in cliëntfactoren, professionalfactoren en contextfactoren.

Werkt Houvast?

De samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals is na het volgen van Houvast volgens ouders en cliëntondersteuners niet veranderd. We vermoeden dat dit te maken heeft met empowerment. Uit ons literatuuronderzoek blijkt namelijk dat voor een verbetering van de samenwerking eerst een versterking van de empowerment van ouders nodig is. Houvast heeft bij sommige ouders gezorgd voor een kleine vooruitgang van empowerment, maar heeft in de meeste gevallen niet voor een duidelijke versterking van empowerment gezorgd. We zijn wel te weten gekomen hoe dat komt en hoe dat verbeterd zou kunnen worden.

Meer weten over de bevindingen uit ons literatuuronderzoek?

Meer weten over de bevindingen uit de praktijk?

Inleiding
Leeswijzer
Inhoud

BLOK 1
Wie, waarom, wat?

BLOK 2
Wat werkt?

BLOK 3
Hoe werkt het?

Samenvatting
Aanbevelingen
Verwijzingen

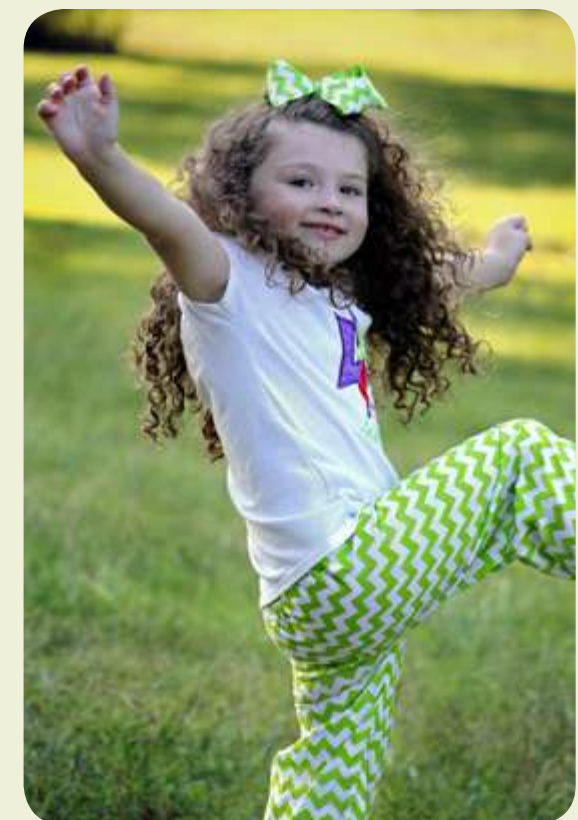
Wat werkt bij het versterken van de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals in de gedwongen jeugdzorg?

Resultaten uit literatuuronderzoek

De rol van empowerment bij het versterken van de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals in de gedwongen jeugdzorg

Eerder in dit [magazine](#) is te lezen dat het, gezien de mogelijk nadelige gevolgen van conflicten tussen ouders en jeugdprofessionals, belangrijk is om meer inzicht te hebben in de aard van de samenwerking tussen hen. Volgens verschillende onderzoeken in de jeugdzorg zou het versterken van de empowerment van ouders ervoor kunnen zorgen dat de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals verbetert [19; 20].

Empowerment betekent dat ouders met hun dagelijks leven als ouders om kunnen gaan, met hun problemen om kunnen gaan, om hulp vragen als dat nodig is en weten hoe zij goed kunnen samenwerken met (jeugd)professionals [21].

Werkzame factoren van empowerment

Er zijn verschillende ‘werkzame factoren’ van empowerment bekend vanuit eerder onderzoek. Door aandacht te besteden aan deze werkzame factoren kan de empowerment van ouders versterkt worden. De versterking van de empowerment van ouders zou er naar verwachting voor kunnen zorgen dat de samenwerking tussen ouders en de jeugdprofessional verbetert. De werkzame factoren van empowerment zijn te verdelen in cliëntfactoren, professionalfactoren en contextfactoren:

- Cliëntfactoren: het verbeteren van de thuissituatie en het vergroten van het sociaal netwerk van ouders zorgen voor een versterking van empowerment van ouders [21-25].
- Professionalfactoren: wanneer de jeugdprofessional empowerment van ouders stimuleert, aansluit bij de krachten van het gezin en respectvol en gelijkwaardig met de ouders omgaat, heeft dat een positieve invloed op de empowerment van ouders [26; 27]. Een respectvolle benadering betekent dat de jeugdprofessional goed naar de ouders luistert. Een gelijkwaardige benadering houdt onder andere in dat de ouders de ruimte krijgen om zelf dingen in te brengen tijdens werkbijeenkomsten, bijvoorbeeld hun wensen of doelen [27-29].
- Contextfactoren: Een open sfeer tussen de ouders en de jeugdprofessional die de ouders uitnodigt tot samenwerken, is belangrijk. De jeugdprofessional moet ouders de ruimte geven om zich bewust te worden van hun eigen verantwoordelijkheid en hun eigen mogelijkheden om de situatie te verbeteren. Dit vraagt van ouders dat zij samenwerken met de jeugdprofessional, open staan voor zijn/haar kennis en ervaring en hun wensen op de juiste manier met de jeugdprofessional kunnen bespreken [28]. Belangrijk om te vermelden is dat de jeugdprofessional de ouders niet de schuld moet geven van de situatie. Problemen ontstaan namelijk vaak door verschillende factoren en ouders hebben daar niet altijd invloed op [30].

Meer weten over onderzoek naar de werkzame factoren? Binnenkort verschijnt een artikel van de onderzoekers waarin de literatuur systematisch is verkend. Wilt u hiervan op de hoogte blijven? Stuur dan een e-mail naar [één van de onderzoekers](#).

Meer onderzoek is nodig

De werkzame factoren zijn eerste aanwijzingen hoe de empowerment van ouders, en daarmee de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals, kan worden versterkt. Deze werkzame factoren komen vooral uit onderzoeken binnen de algemene jeugdzorg. Deze onderzoeken zijn in de meeste gevallen niet specifiek gericht op ouders in de **gedwongen** jeugdzorg. Op dit moment is nog weinig onderzoek gedaan naar de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals in de gedwongen jeugdzorg en de rol van empowerment hierbij [5-7; 22; 31; 32]. Juist bij deze groep kwetsbare ouders is het ontzettend belangrijk om een goede samenwerking met jeugdprofessionals te realiseren. Daarom is meer onderzoek nodig naar de relatie tussen (werkzame factoren van) empowerment van ouders en alliantie tussen ouders en jeugdprofessionals in de gedwongen jeugdzorg. Het zou bijvoorbeeld kunnen dat bij ouders in de gedwongen jeugdzorg andere werkzame factoren van empowerment gelden dan bij ouders in de jeugdzorg in het algemeen. Met ons onderzoek naar de Houvast methodiek willen we een bijdrage leveren aan de kennis over de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals in de gedwongen jeugdzorg.

Een moeilijkheid is dat op dit moment nog weinig betrouwbare en valide vragenlijsten beschikbaar zijn om empowerment te meten [21; 22; 33-35]. Aangezien het meten van empowerment met een vragenlijst ingewikkeld kan zijn, kan empowerment ook op andere manieren worden gemeten, bijvoorbeeld door middel van een interview of focusgroep met ouders of door observatie van opvoedingssituaties [32]. Deze manieren bieden mogelijkheden om in vervolgonderzoek de relatie tussen empowerment en samenwerking grondiger te onderzoeken. Het zou bijvoorbeeld interessant zijn om een longitudinaal onderzoek uit te voeren om meer te weten te komen over de richting van het verband tussen empowerment van ouders in de gedwongen jeugdzorg en hun samenwerking met jeugdprofessionals. Daarnaast zou het interessant zijn om in vervolgonderzoek ook het perspectief van de jeugdprofessional een belangrijke plaats te geven, aangezien de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals niet slechts benaderd kan worden vanuit het perspectief en de ervaringen van de ouder. ●

.....

Met ons onderzoek naar de Houvast methodiek willen we een bijdrage leveren aan de kennis over de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals in de gedwongen jeugdzorg.

.....

Column
Jolanda Mathijssen

Interview
Geert Klasens

Interview
Tina Bakker

Van cliëntenparticipatie naar overheidsparticipatie

Geert Klasens
is directeur van
De Noodkreet

“

Wat is volgens jou de belangrijkste waarde van Houvast?

De Houvast-methodiek levert in mijn ogen vooral een bijdrage aan de visie ‘It takes a village to raise a child.’ *

Dat staat ook centraal in de recente veranderingen van beleid! Hoe sluit het werk van De Noodkreet aan op de transitie?

Nou, het probleem is dat er veel verschil in visie is over de juiste invulling van de ‘village’ tussen de gemeenten. Wij gaan uit van de hulpvraag van de burger in plaats van de woonplaats. Dat betekent dat De Noodkreet in meerdere gemeenten actief is. En dat betekent: veel verschillen in rapportages, aanvragen van subsidies en verantwoordingen van de financiering. Daarnaast betekent het vele gesprekken op locatie om uit te leggen wat de meerwaarde en het bestaansrecht van De Noodkreet is. De Noodkreet heeft

door de transitie meer dan 60 financiers die met hun visieverschillen veel aandacht van de organisatie vereisen. Gelukkig heeft De Noodkreet maar één opdrachtgever: de cliënt, en die wil eigenaar zijn en blijven van de vragen die zij aan de overheid stelt. De transformatie biedt voor een cliëntenorganisatie als De Noodkreet geweldige kansen voor het faciliteren van de verandering van eigenaarschap. De Houvast-methodiek is een concretisering hiervan.

Dus de transitie levert praktische problemen op, maar de transformatie biedt kansen?

De denkwijze passend bij de transformatie binnen het sociaal domein is inderdaad gericht op cliëntparticipatie. Ik vind dat een flinke stap voorwaarts. De cliënt mag nu meebeslissen in het door de overheid of de organisatie aangeboden kader. Maar eigenlijk moeten we verder willen gaan. Het werkelijke ideaal, de pedagogische

>

Inleiding
Leeswijzer
Inhoud

BLOK 1
Wie, waarom, wat?

BLOK 2
Wat werkt?

BLOK 3
Hoe werkt het?

Samenvatting
Aanbevelingen
Verwijzingen

Column
Jolanda Mathijssen

Interview
Geert Klasens

Interview
Tina Bakker

civil society, werkt namelijk andersom. In dat ideaal wordt de overheid of de organisatie gevraagd te participeren in een door de cliënt aangeboden kader.

Hoe krijgen we dat voor elkaar?

Experimenteren met vallen en opstaan, in plaats van vasthouden aan de papieren-werkelijkheid-samenleving. Dit is de werkelijke paradigmashift die nodig is om te groeien naar een toekomst waarin opvoedingsvraagstukken ondersteund worden door zowel het eigen netwerk als de overheid. En een toekomst waarbij de vrager centraal blijft staan en waar mogelijk zelf de regie voert.

Weer terug naar de Houvast-methodiek.

Wat betekent die voor deze beweging?

De Houvast-methodiek behelst veel factoren die nodig zijn voor de cliënt om zijn positie in te nemen in het nieuwe systeem. Met Houvast willen we een cliënt helpen om een gedegen hulpvraag te stellen. Daarmee groeit het inzicht van de cliënt in de eigen krachten. Houvast geeft zicht op welke rol hij/zij zelf, het netwerk en de hulpverlening

kunnen spelen. Hierdoor voelt de cliënt zich sterker en is in staat de regie over zijn/haar eigen proces te voeren. Ik ben ervan overtuigd dat dit bijdraagt aan een succesvol eindresultaat. Je kunt eigenlijk zeggen dat we met de Houvast-methodiek werken aan de opbouw van een onderzoekende houding van de cliënt zelf.

Wat is volgens jou de belangrijkste waarde van het onderzoek naar de Houvast-methodiek?

Dit onderzoek geeft veel inzicht in de richting die cliënten, cliëntenorganisaties en de overheid samen kunnen gaan bewandelen richting de 'village'. En voor onszelf: Met de resultaten van dit onderzoek zet De Noodkreet de volgende stap op weg naar een organisatie die de kracht van de cliënt centraal stelt. ●

* 'It takes a village to raise a child' is een eeuwenoude Afrikaanse uitspraak, maar nog steeds actueel en uitgangspunt van het huidige jeugdbeleid. Het vertrekt vanuit de visie dat de sociale omgeving van belang is voor het opgroeien van kinderen.

“

Inleiding
Leeswijzer
Inhoud

BLOK 1
Wie, waarom, wat?

BLOK 2
Wat werkt?

BLOK 3
Hoe werkt het?

Samenvatting
Aanbevelingen
Verwijzingen

Werkt Houvast?

Resultaten uit ons onderzoek

Draagt het doorlopen van de Houvast-methodiek bij aan betere samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals?

De samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals is na het volgen van Houvast niet veranderd. We vermoeden dat dit te maken heeft met empowerment. Uit ons literatuuronderzoek blijkt namelijk dat empowerment van ouders bevorderlijk werkt voor een goede samenwerking. Houvast heeft bij sommige ouders gezorgd voor een kleine vooruitgang van empowerment, maar heeft in de meeste gevallen niet voor een duidelijke versterking van empowerment van ouders gezorgd. Dit verklaart waarom de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals ook nauwelijks is veranderd. We denken dat de Houvast-methodiek 'te ver weg staat' van de relatie met jeugdprofessionals en dat ná de Houvast-methodiek nog een aantal stappen genomen zouden moeten worden om de relatie met jeugdprofessionals te verbeteren. Bij de ouders die de Houvast-methodiek gevolgd hebben tijdens het onderzoek stopte na het invullen van de map het Houvast-traject. Er werden dus geen acties ondernomen om de Houvast-map in te brengen in gesprekken met de jeugdprofessional of te gebruiken voor het opstellen van een familieplan ([zie ook implementatie: lessen uit de praktijk](#)). Om ervoor te zorgen dat Houvast een positieve bijdrage levert aan de samenwerking met de jeugdprofessional, zouden acties ondernomen kunnen worden om de map, wanneer deze is ingevuld, te gebruiken voor het opstellen van een familieplan. Vervolgens kan de ouder met de jeugdprofessional in gesprek gaan over dit familieplan.

*
Uitgelicht
ouders gevolgd
door Houvast

Aletta (40 jaar) is een moeder van 4 kinderen. Twee van de kinderen hebben een verstandelijke beperking. Door gedragsproblemen en angstproblemen van deze twee kinderen werd het steeds lastiger om hen op te voeden. Zij zijn daarom beide in een pleeggezin geplaatst. Aletta is het hier niet mee eens en is van mening dat zij en haar nieuwe partner een stabiel gezin hebben en de zorg voor alle vier de kinderen kunnen dragen, maar de jeugdhulpverlening heeft zorgen over de financiële situatie, de woonsituatie en de geestelijke gezondheid van Aletta en haar nieuwe partner Max.

Het betreft bewerkte, niet op personen herleidbare casusbeschrijvingen *

Heeft Houvast een positieve invloed op de empowerment van ouders?

Bij de meeste ouders heeft het doorlopen van Houvast voor **kleine** verbeteringen gezorgd in de empowerment van de ouders. Zo hebben sommige ouders na het doorlopen van Houvast een beter overzicht gekregen over hun situatie, ervaren zij minder stress bij het opvoeden, of ervaren zij een beter gezinsfunctioneren.

De verbeteringen die we hebben gevonden in de empowerment van ouders zijn echter niet de verbeteringen die we vooraf verwacht hadden: het zijn kleine (positieve) stapjes in de goede richting, maar we hadden grotere effecten verwacht op de empowerment van ouders, aangezien het versterken van de empowerment van ouders de belangrijkste doelstelling van de Houvast-methodiek is.

Wat zijn we te weten gekomen over factoren die van invloed zijn op de werkzaamheid van de Houvast-methodiek?

We denken dat het tegenvallende effect te maken heeft met een aantal factoren die niet voldoende aanwezig waren in de werkbijeenkomsten. Deze factoren zijn te verdelen in cliëntfactoren, professionalfactoren en contextfactoren.

Cliëntfactoren

- **Type ouder.** Houvast lijkt niet geschikt te zijn voor iedere ouder die te maken heeft met (gedwongen) jeugdhulpverlening. Sommige ouders gaven bij de start van Houvast aan dat zij al (redelijk) veel empowerment of eigen kracht hadden. Dit werd dan vaak ook door de cliëntondersteuner aangegeven. Houvast heeft voor hun geen toegevoegde waarde gehad. Bij andere ouders bleek dat zij het nog lastig vonden om hun eigen aandeel in alle gebeurtenissen vast te stellen. Bij Houvast wordt van de ouder onder andere gevraagd om kritisch naar zichzelf te kijken. Zo wordt gevraagd wat de ouder zelf kan doen om de situatie te verbeteren. Wanneer inzicht in het eigen aandeel niet voldoende aanwezig is, wordt het moeilijker om Houvast succesvol te doorlopen. Het lijkt dus belangrijk om door middel van een aantal

.....

“Het heeft me doen realiseren dat ik er niet alleen voor sta. Mijn situatie werd helderder en het gaf mij steun. Ook wordt inzichtelijk wat het probleem is, wie je kunnen helpen en wat er qua hulpverlening is”

.....

(een ouder die Houvast heeft afgerond)

selectiecriteria ouders te selecteren die Houvast op dat moment hard nodig hebben en in staat zijn om kritisch naar zichzelf te kijken.

- **Gebeurtenissen in het dagelijks leven.** In het dagelijks leven van de ouders die we gevolgd hebben, gebeuren heel veel dingen tegelijk. Voorbeelden hiervan zijn moeilijkheden in de familie of het bredere netwerk, rechtszaken, contacten met politie, en andere stressvolle situaties. Het lijkt erop dat Houvast in deze situaties bij deze ouders even niet op de eerste plaats komt. En dat is heel begrijpelijk. Daarom zou goed gekeken moeten worden naar het moment waarop Houvast wordt ingezet. Wanneer nog te veel zaken op de achtergrond spelen waar de ouder energie voor nodig heeft, lijkt het beter om nog even te wachten met Houvast.

Professionalfactoren

- **Vertrouwen van de cliëntondersteuner in het effect van Houvast.** Cliëntondersteuners gaven bij ouders die weinig verandering lieten zien vaak aan dat zij matig tot nauwelijks vertrouwen hadden in het succes van Houvast bij deze ouder. Dit is begrijpelijk, gezien de twee eerder genoemde punten dat bij ouders vaak veel gebeurtenissen speelden in het dagelijks leven én dat Houvast niet paste bij sommige ouders. Wellicht was het beperkte geloof van de cliëntondersteuner in het effect van Houvast zichtbaar in de houding van de cliëntondersteuner tijdens de werkbijeenkomsten en heeft dit een invloed gehad op het geloof van de ouder.
- **Motiveren.** Het lijkt erop dat sommige ouders meer gemotiveerd moeten worden voor Houvast dan dat nu gebeurd is. Cliëntondersteuners hebben tijdens de werkbijeenkomsten de ouders op sommige momenten gemotiveerd, maar dit hadden zij vaker en duidelijker kunnen doen.
- **Empathie.** Veel ouders vertelden tijdens de werkbijeenkomsten veel over hun leven en de dingen waar zij tegenaan lopen. Soms liepen de emoties dan ook hoog op. Op deze momenten werd door cliëntondersteuners vaak redelijk snel verder gegaan met de Houvast map. Wellicht had het geholpen als meer tijd werd uitgetrokken voor de gevoelens van de ouder, zodat vervolgens gekeken had kunnen worden wat deze gebeurtenissen en gevoelens betekenen voor Houvast.

.....

Het lijkt dus belangrijk om door middel van een aantal selectiecriteria ouders te selecteren die Houvast op dat moment hard nodig hebben en in staat zijn om kritisch naar zichzelf te kijken.

.....

Contextfactoren

- **Respect/gelijkwaardigheid.** Het is zeer positief te noemen dat alle cliëntondersteuners op een natuurlijke wijze een gelijkwaardige houding aannemen ten opzichte van de ouder. Ook is er in alle werkbijeenkomsten respect voor elkaar waargenomen en zijn cliëntondersteuners in staat om ruimte te creëren om ook andere, minder beladen onderwerpen, te laten passeren. Dit lijkt een heel belangrijk punt waar ook zeker in het vervolg van Houvast in geïnvesteerd moet worden.
- **Initiatief en zeggenschap in problemen en doelen.** Een ander belangrijk aspect van de context is de mate van initiatief dat de ouder toont in de werkbijeenkomsten met de cliëntondersteuner. In sommige gevallen ligt dat initiatief vooral bij de cliëntondersteuner, waardoor de ouder zich wellicht minder 'eigenaar' voelt van Houvast en de antwoorden die hij/zij geeft. Dit zou een negatieve invloed kunnen hebben op de mate van empowerment die de ouder ervaart. Het zou daarom goed zijn om in de werkbijeenkomsten vooral de cliënt/ouder het initiatief te laten nemen en als cliëntondersteuner bij te sturen en/of in te grijpen wanneer dat echt nodig is.

*
Uitgelicht
ouders gevolgd
door Houvast

Renate is een alleenstaande moeder van 25 jaar. Renate is in het verleden seksueel misbruikt en heeft last van stemmingswisselingen. Kort geleden is ze langere tijd opgenomen omdat het haar allemaal teveel werd. Tijdens deze opname verbleef Bella, de 4-jarige dochter van Renate, bij haar vader. Achteraf blijkt dat haar vader niet goed heeft gezorgd voor Bella: zo nam hij haar mee terwijl hij criminele activiteiten ondernam. De jeugdhulpverlening heeft toen per direct een (tijdelijke) uithuisplaatsing aangevraagd voor Bella. Zij verblijft nu in een pleeggezin. Renate is inmiddels weer thuis en vindt het tijd worden dat Bella weer thuis komt wonen, maar de jeugdhulpverlening denkt hier anders over. Renate heeft de hulp van De Noodkreet ingeschakeld om haar te helpen bij de onenigheden die zij heeft met de jeugdhulpverlening.

Het betreft bewerkte, niet op personen herleidbare casusbeschrijvingen

Leerpunten voor de praktijk

Voor organisaties als De Noodkreet zijn dit de leerpunten:

- **Zorg dat er een vervolg komt na het afronden van de methode.** Zo kan de ingevulde Houvast-map bijvoorbeeld onderwerp van gesprek zijn tijdens een afspraak met de jeugdhulpverlening ([zie ook implementatie: lessen uit de praktijk](#)).
- **Kijk goed naar het type ouder:** is de ouder geschikt voor Houvast? Komt het doel van Houvast overeen met de wensen en behoeften van de ouder?
- **Denk goed na op welk moment je Houvast inzet bij de ouder.** Zijn er veel veranderingen of gebeurtenissen in de omgeving van de ouder? Dan is het misschien verstandiger om even te wachten met Houvast, totdat de ouder wat meer rust heeft.
- **Besteed aandacht aan een training of voorlichting voor cliëntondersteuners.** Door cliëntondersteuners goed voor te lichten over wat Houvast is, waar het voor bedoeld is en wat voor resultaten het kan hebben, neemt het geloof van cliëntondersteuners in het effect van Houvast naar verwachting toe. Zorg er daarnaast voor dat cliëntondersteuners leren hoe zij ouders op de juiste manier motiveren en hoe zij empathie kunnen tonen.
- **Respect/gelijkwaardigheid en initiatief van de ouder zijn belangrijk.** Blijf investeren in respect en gelijkwaardigheid, dat is iets wat erg goed gaat in de werkbijeenkomsten van Houvast. Zorg daarnaast dat het initiatief in de werkbijeenkomsten vooral bij de ouder ligt. De ouder dient zijn of haar problemen en doelen te beschrijven, zodat het plan echt van de ouder zelf wordt. ●

Investeer voldoende tijd in kennismaken met elkaar en de voorbereiding van het onderzoek. Zorg dat iedereen dezelfde verwachtingen heeft en zorg voor een duidelijke rolverdeling.

Voor collega's die soortgelijk onderzoek (willen) uitvoeren

BLOK

3

Hoe werkt het?

Implementatie: de literatuur

Over het invoeren van een vernieuwing in de praktijk, ook wel implementeren genoemd, is al heel veel geschreven. In dit onderzoek hebben we gebruik gemaakt van lineair implementeren en co-creatief implementeren. Lineair implementeren is een 'klassieke' manier van vernieuwingen invoeren en co-creatief implementeren is een nieuwe manier om naar implementatie te kijken.

Meer weten over deze verschillende manieren van implementatie?

Implementatie: lessen uit de praktijk

In ons onderzoek is het implementatieproces van Houvast uitvoerig gevolgd. Hierdoor hebben we meer zicht gekregen op de rol en het belang van een aantal factoren bij het implementeren van een nieuwe methode. Voorbeelden van deze factoren zijn: kenmerken van de gebruiker (ouders en cliëntondersteuners), kenmerken van de methode (Houvast) en kenmerken van de organisatie (De Noodkreet).

Meer weten over onze lessen uit de praktijk?

Inleiding
Leeswijzer
Inhoud

BLOK 1
Wie, waarom, wat?

BLOK 2
Wat werkt?

BLOK 3
Hoe werkt het?

Samenvatting
Aanbevelingen
Verwijzingen

Implementatie: de literatuur

Verschillende manieren van implementeren

Over het invoeren van een vernieuwing (zoals een nieuwe methode) in de praktijk, ook wel implementeren genoemd [36; 37], is al heel veel geschreven. Er is veel bekend over bevorderende en belemmerende factoren in de verschillende fasen van het zogenaamde implementatieproces. Over het algemeen wordt heel gemakkelijk gedacht over implementeren. Meestal wordt verwacht dat als een methode eenmaal is ontwikkeld, de invoering van die methode vanzelf wel goed komt. De ervaring leert dat niets minder waar is [36; 38; 39]. Zeker in een tijd waarin heel veel tegelijk verandert in een organisatie, bijvoorbeeld door veranderingen in de jeugdzorg, komt het nogal eens voor dat de ontwikkelde methode niet meer past bij de organisatie. Er ontstaat een paradoxale situatie: aan de ene kant is er grote behoefte aan nieuwe methoden om mee te kunnen gaan met de veranderingen in de jeugdzorg, aan de andere kant verandert er zoveel dat nieuw ontwikkelde methoden al snel niet meer passen.

De oplossing is: co-creatief implementeren in plaats van lineair implementeren [36]. Bij lineair implementeren wordt een methode ontwikkeld, ingevoerd en wordt vervolgens niet meer gekeken naar de inhoud en geschiktheid van de methode. Bij co-creatief implementeren wordt een nieuwe methode ontwikkeld en ingevoerd, worden daar leerpunten uit getrokken en wordt vervolgens de methode op basis van de leerpunten weer aangepast. Dit is een relatief nieuwe manier van implementeren en er is nog niet veel bekend over de beste manier om dit aan te pakken: we zijn nog volop aan het leren.

In dit onderzoek hebben we gebruik gemaakt van de kennis over lineair implementeren, de 'klassieke' manier van implementeren én maken we daarnaast gebruik van de kennis die er al is over co-creatief implementeren, een nieuwe manier van implementeren.

*
Uitgelicht
ouders gevolgd
door Houvast

Roderick is 38 jaar en heeft 3 kinderen: Mia, Pieter en Dirk. Roderick heeft een trauma en is na de scheiding van de moeder van Mia dakloos geraakt. Mia werd eerst bij grootouders ondergebracht en werd later geplaatst binnen gesloten jeugdzorg, Pieter en Dirk waren in verband met verwaarlozing al eerder uit huis geplaatst. Roderick heeft weinig zelfinzicht en legt alle schuld bij de jeugdhulpverlening. Hij heeft aangeklopt bij De Noodkreet om hulp te krijgen bij zijn situatie. Hij wil graag dat De Noodkreet hem helpt om zijn kinderen terug thuis te krijgen.

Het betreft bewerkte, niet op personen herleidbare casusbeschrijvingen *

De rol van klassiek implementeren in ons onderzoek

Uit onderzoek blijkt dat factoren op verschillende niveaus een belangrijke rol spelen bij het implementeren van een nieuwe methode [36, zie schema 1]. Deze factoren zijn te verdelen in organisatiefactoren, innovatiefactoren, gebruikersfactoren en sociaal politieke factoren. Volgens eerder onderzoek naar klassiek implementeren moet voldoende aandacht worden besteed aan deze factoren om een succesvolle implementatie van een nieuwe methode te realiseren. In ons onderzoek gebruiken we deze factoren als uitgangspunten om vast te stellen wat bevorderend en belemmerend heeft gewerkt bij de implementatie van de Houvast-methodiek.

De rol van co-creatief implementeren in ons onderzoek

Zoals in [de methode van onderzoek](#) te lezen is, zijn we tijdens het onderzoek op een interactieve manier aan de slag gegaan met de Houvast-methodiek. De implementatie van de Houvast-methodiek en het onderzoek gebeurde samen met de medewerkers van De Noodkreet. Vraagstukken zijn tijdens leerbijeenkomsten gezamenlijk bekeken en opgelost. Het onderzoek kan dus gezien worden als een co-creatief en cyclisch proces, waarbij bevindingen uit het onderzoek tussentijds teruggekoppeld zijn naar de praktijk en bevindingen uit de praktijk op hun beurt weer teruggekoppeld zijn naar het onderzoeksteam. Door deze manier van werken hebben we tijdens het onderzoek, in plaats van alleen na afloop van het onderzoek, leerpunten met elkaar kunnen bespreken. Waar nodig hebben we naar aanleiding van deze leerpunten aanpassingen gedaan in het vervolg van het onderzoek. ●

Schema 1: Een overzicht van implementatiefactoren volgens klassiek implementeren [36]

De organisatie (De Noodkreet)

- Voldoet de organisatie aan de randvoorwaarden voor een goede uitvoering van de innovatie, zoals voldoende personeel en tijd beschikbaar stellen?
- Steunt het management de invoering van de innovatie?
- Zijn er veel veranderingen in de organisatie?

De innovatie (Houvast)

- Is de innovatie eenvoudig toe te passen?
- Bestaat de mogelijkheid om de innovatie uit te proberen?
- Is de innovatie aan te passen aan de eigen situatie?
- Sluit de innovatie aan bij de huidige werkwijze?

De gebruiker (ouders en cliëntondersteuners)

- Beschikt de gebruiker over voldoende kennis, motivatie en vaardigheden om met de innovatie te gaan werken?
- Verwacht de gebruiker met de innovatie het beoogde doel bij de cliënt te bereiken?
- Verwacht de gebruiker dat de innovatie persoonlijk voordeel of nadeel oplevert?

De sociaal politieke en organisatorische context

- Past de innovatie binnen de bestaande wet- en regelgeving (bijvoorbeeld de transformatie)?

Implementatie: lessen uit praktijk

We weten uit de literatuur dat er aan heel wat voorwaarden voldaan moet worden om een methodiek succesvol te kunnen implementeren. We hebben onderzocht of de implementatie van Houvast aan deze voorwaarden voldeed. De gesprekken met leidinggevenden en cliëntondersteuners lieten zien dat sommige factoren wel, maar andere niet of in mindere mate aanwezig waren. We zetten onze bevindingen over de implementatie van Houvast hier schematisch op een rij (zie schema 2 op de volgende pagina's).

Meer weten over de factoren die in het schema genoemd worden? Klik dan op de namen van de factoren in het schema.

*
Uitgelicht
ouders gevolgd
door Houvast

Loes (30 jaar) heeft 2 dochters, Elin van 7 jaar en Esther van 5 jaar. De kinderen hebben beide een andere vader. Elin is uit huis geplaatst, maar er is een traject ingezet voor terugplaatsing bij Loes. Over Esther oefenen ouders gezamenlijk gezag uit. Er is onenigheid met de vader van Esther over de verdeling van de omgang. Bovendien is het gezin door eerdere gebeurtenissen erg bang voor de vader van Esther. Loes is inmiddels zwanger van een kind van haar nieuwe partner. De jeugdhulpverlening is nog niet op de hoogte van deze zwangerschap. Dit kan nog voor problemen zorgen, zeker in verband met de eventuele terugplaatsing van Elin. Loes heeft zich aangemeld bij De Noodkreet en is begonnen met de Houvast-methodiek. Ze hoopt hiermee uiteindelijk tot een goed plan van aanpak te komen wat ze kan gebruiken in gesprekken met de jeugdhulpverlening om te zorgen dat Elin terug naar huis komt.

Het betreft bewerkte, niet op personen herleidbare casusbeschrijvingen *

Schema 2: Bevorderende en belemmerende factoren bij de implementatie van Houvast.

Factoren	Bevorderend	Belemmerend	Advies voor vervolg
De organisatie (De Noodkreet) Meer info	<ul style="list-style-type: none"> In het begin waren er leerbijeenkomsten voor cliëntondersteuners om kennis te maken met de methode en vragen te stellen. Vooraf was sprake van een ondersteunende managementstijl (enthousiaste leidinggevenden). Er werd een coördinator aangesteld (tevens lid van onderzoeksteam). 	<ul style="list-style-type: none"> Er zijn te weinig voorbereidingen getroffen en er is te gemakkelijk gedacht over de implementatie. Zo was het startmoment niet goed (veel nieuwe projecten in die tijd). Tijdsdruk en stress zorgde voor uitval van cliëntondersteuners ► nieuwe cliëntondersteuners werden aangesteld ► zij hebben geen leerbijeenkomsten gehad en misten dus informatie. Door turbulentie in organisatie waren leidinggevenden onvoldoende bereikbaar en hebben zij teveel achterover geleund. Toen er hoge tijdsdruk en stress ontstond, was de sturing door leidinggevenden juist te groot en ook verwarrend. De coördinator had te weinig kennis van de cultuur van De Noodkreet ► schurende communicatie. De Noodkreet heeft 2 locaties die beide op een ander 'eiland' zaten. 	<ul style="list-style-type: none"> Ontwikkel een implementatieplan vooraf en stem het starten van de implementatie af op andere gebeurtenissen. Zorg dat leerbijeenkomsten gedurende het hele implementatieproces gehouden worden. Maak als leidinggevenden tijd vrij om het belang van de methode voortdurend uit te dragen. Maak voor de dagelijkse begeleiding iemand vrij die kennis heeft van de cultuur binnen de organisatie. Een interne coördinator lijkt hiervoor passend. Zorg voor een goede communicatie als er sprake is van meerdere locaties of afdelingen.

Vervolg schema 2: Bevorderende en belemmerende factoren bij de implementatie van Houvast.

Factoren	Bevorderend	Belemmerend	Advies voor vervolg
De innovatie (Houvast) Meer info	<ul style="list-style-type: none"> Houvast sluit aan bij de reguliere werkwijze van De Noodkreet. De map is mooi vormgegeven en eenvoudig toe te passen. 	<ul style="list-style-type: none"> Sommige cliëntondersteuners hebben geen mogelijkheid gehad om de methode uit te proberen. Hoewel eenvoudig toe te passen, waren sommige zaken onduidelijk: duidelijke kaders missen. 	<ul style="list-style-type: none"> Zorg dat cliëntondersteuners de methode uit kunnen proberen alvorens deze toe te passen bij ouders. Houd de map eenvoudig, maar zorg voor duidelijkere kaders.
De gebruiker (ouders) Meer info	<ul style="list-style-type: none"> Sommige ouders waren erg gemotiveerd. Motivatie is een belangrijke factor. 	<ul style="list-style-type: none"> Veel ouders hadden te veel zorgen, wat demotiverend werkte. Een aantal ouders had (nog) weinig zelfreflectie, dat blijkt voor de methode van groot belang te zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> Ga flexibel om met de duur van een traject: stem altijd af op het tempo van de ouder. Beoordeel de mate van zelfreflectie van de ouder voordat gestart wordt met Houvast.
De gebruiker (cliëntondersteuners) Meer info	<ul style="list-style-type: none"> In het begin was de motivatie van de cliëntondersteuners goed. Er werden toen leerbijeenkomsten georganiseerd ► co-creatieve implementatie. Geduld en inlevingsvermogen blijken belangrijke eigenschappen van een cliëntondersteuner te zijn voor een succesvol verloop. Theoretisch zagen de cliëntondersteuners voordelen van Houvast voor de ouders. 	<ul style="list-style-type: none"> De motivatie van de cliëntondersteuners daalde aanzienlijk toen er hoge tijdsdruk ontstond en ze minder betrokken werden ► te veel sturing van bovenaf ► saamhorigheidsgevoel ontbrak. Cliëntondersteuners voelden zich vaak niet competent genoeg door onduidelijkheid over hun rol tijdens een Houvast-traject. Door onduidelijkheid over doelen hadden cliëntondersteuners uiteindelijk weinig vertrouwen in de Houvast-methodiek en gaf het hen weinig voldoening. Door de huidige manier van toepassen levert Houvast volgens cliëntondersteuners op dit moment weinig op voor ouders. 	<ul style="list-style-type: none"> Zorg voor een saamhorigheidsgevoel door het organiseren van leerbijeenkomsten, waarin ervaringen uitgewisseld kunnen worden. Verduidelijk het doel en de rol van de gebruiker, zodat zij vertrouwen krijgen in zichzelf en de methode. Selecteer gebruikers op bepaalde vaardigheden (bijvoorbeeld geduld en inlevingsvermogen).

Vervolg schema 2: Bevorderende en belemmerende factoren bij de implementatie van Houvast.

Factoren	Bevorderend	Belemmerend	Advies voor vervolg
De sociaal politieke en organisatorische context Meer info	<ul style="list-style-type: none"> Houvast past qua inhoud (empowerment) en resultaat (input voor familieplan) erg goed bij de huidige tijdgeest. 	<ul style="list-style-type: none"> De Noodkreet ondervindt negatieve gevolgen (zoals organisatorische onrust) van de veranderende structuren in verband met de decentralisatie. Er was niet voorzien in het opstellen van een familieplan naar aanleiding van Houvast. 	<ul style="list-style-type: none"> Probeer onrust zoveel mogelijk buiten de organisatie te houden. Maak een vertaling van de opbrengst naar een familieplan.
Overig: Doelstelling Meer info	Grotendeels is er overeenstemming over de doelen.	Niet alle doelen worden gerealiseerd: Houvast biedt op dit moment geen input voor een eigen hulpverleningsplan.	Bepaal vooraf gemeenschappelijk de doelen van Houvast en bestudeer de voortgang van trajecten om te toetsen of doelen ook gerealiseerd worden.

De organisatie (De Noodkreet)

Bevorderende factoren:

- De voorbereidingen voor de Houvast-methodiek begonnen volgens cliëntondersteuners goed. Er waren **leerbijeenkomsten** waarin de map werd doorgenomen en waarin vragen konden worden gesteld. Die vragen werden dan samen met de onderzoekers besproken met elkaar.
- Vooraf was sprake van een **ondersteunende managementstijl**. De Houvast-methodiek is ontwikkeld door De Noodkreet, voor De Noodkreet. Leidinggevend van De Noodkreet waren enthousiast over de methode en hadden de overtuiging dat het goed paste bij de ouders van De Noodkreet en bij de cliëntondersteuners.
- Om de implementatie van de Houvast-methodiek goed te laten verlopen, werd een externe coördinator aangesteld. Deze **coördinator** was ook lid van het onderzoeksteam en was de ‘bruggenbouwer’ tussen de praktijk van De Noodkreet en het onderzoeksteam.

Belemmerende factoren:

- Zowel leidinggevend als cliëntondersteuners geven aan dat de organisatie **onvoldoende** was **ingericht** op implementatie. De cliëntondersteuners hadden te weinig tijd voor een nieuwe methode en ook het werven van ouders verliep moeizaam. De methode bleek toch minder te passen bij (de situatie van) ouders dan gedacht (zie ook: [gebruiker \(ouders\)](#)). Hierdoor verliep de implementatie traag. Meer in het algemeen is volgens leidinggevend te gemakkelijk gedacht over het implementatieproces. Het project is volgens hen als een ‘USB stick’ in de organisatie gestopt, terwijl het juist de bedoeling was dat de implementatie samen met cliëntondersteuners zou worden opgepakt. De cliëntondersteuners zaten naar eigen zeggen op ‘een ander eiland’ dan de leidinggevend. Het startmoment van de implementatie was bovendien achteraf gezien niet ideaal omdat het samen viel met de opstart van een aantal andere nieuwe projecten. Dit bracht een hoge werkdruk bij de leidinggevend met zich mee. Zij waren om die reden te weinig bereikbaar om op het juiste moment ingeschakeld te worden bij gerezen problemen.

< Terug naar schema 2

“We startten met 5 cliëntondersteuners, en ... zolang die bij elkaar zaten hadden we vond ik gewoon een goed contact in de club en er waren ook goede uitwisselingen en iedereen was ook betrokken geweest bij de beschrijving van de methode, bij het projectplan en bij het plan van onderzoek, dat hebben ze allemaal meegekregen.”

Vervolg op volgende pagina

< Terug naar schema 2

- Cliëntondersteuners werden niet in elke fase goed **betrokken**. Een aantal cliëntondersteuners is door verschillende redenen uitgevallen tijdens het onderzoek naar Houvast. Hierdoor zijn extra cliëntondersteuners ingestroomd. Zij hadden geen kennis van de Houvast-methodiek en hebben ook geen leerbijeenkomsten bijgewoond. Zij misten dus informatie die de eerste groep cliëntondersteuners, die vanaf het begin betrokken waren bij het project, wel hebben gehad. Zij hebben voor het grootste gedeelte zelf uitgezocht hoe de methode kon worden toegepast. Zij hadden vragen en opmerkingen over de map en hoe deze verbeterd zou kunnen worden, maar deze konden niet meer worden meegenomen, omdat het onderzoek naar Houvast al gestart was. Dit zorgde voor frustratie bij deze cliëntondersteuners.
- Hoewel vooraf sprake was van een ondersteunende **managementstijl**, werd die gemist tijdens de implementatie van Houvast. De Noodkreet moest vrijwel continu vechten voor zijn voortbestaan. Leidinggevenden werden naar eigen zeggen teveel in beslag genomen door deze turbulentie, waardoor zij niet goed gevolgd hebben wat er gaande was rondom Houvast en daarop ook niet tijdig feedback hebben gegeven. De coördinator en andere leidinggevenden hadden wel de intrinsieke opvatting dat de Houvast-methodiek belangrijk was, maar droegen dat niet actief of soms ook op de verkeerde manier uit. Hoe meer de druk toenam om trajecten te starten, hoe minder aandacht er was voor positieve feedback naar de uitvoerende cliëntondersteuners.
Op het moment dat er door uitval van cliëntondersteuners (zie ook: [gebruiker \(cliëntondersteuners\)](#)) en moeilijkheden rondom de werving van ouders tijdsdruk en stress ontstond, is door één van de leidinggevenden van De Noodkreet actie ondernomen. Deze leidinggevende heeft de regie overgenomen van de externe coördinator en heeft cliëntondersteuners zo strak en duidelijk mogelijk uitgelegd wat de bedoeling was. Cliëntondersteuners hebben ervaren dat er op dat moment veel druk op hen werd gezet om Houvast-trajecten snel af te ronden. Tijdens de tweede periode met drukte en stress hebben zij naar eigen zeggen niet altijd het tempo van de cliënt gevolgd. Dat werkte demotiverend, omdat volgens hen de cliënt altijd centraal dient te staan.
Over het algemeen geven cliëntondersteuners aan dat er een te groot verschil zat tussen de eerste periode (waarin erg achterover werd geleund door leidinggevenden) en de tweede periode (drukke en stress door vertraging) van het Houvast-project. Ook ontstond verwarring en onduidelijkheid omdat de twee periodes elk geleid werden door een ander persoon (de eerste periode door een externe coördinator en de tweede periode door een interne coördinator).

“Naja ik ben op de helft zeg maar ingestroomd en toen was het stress stress, en dan moet je in een keer, hier heb je een map ga maar op afspraak. Dat is niet leuk. En dan moet je een map gaan uitleggen waar je de helft de kennis niet van hebt.”

“Het is eigenlijk ook vooral die werkdruk. Op het moment als je al 10 dingen op je bord hebt liggen die nog af moeten, dan heb je er gewoon de tijd niet voor om extra aandacht op Houvast te vestigen en om iedereen achter zijn dingen aan te jagen.”

Vervolg op volgende pagina

< Terug naar schema 2

- Het was positief dat er voorzien was in een coördinator die het implementatieproces begeleidde en daarnaast betrokken was bij het onderzoek. Hoe enthousiast en betrokken deze persoon ook was, in de praktijk bleek het een nadeel te zijn dat hij onvoldoende **kennis had van de cultuur** van de organisatie en dan vooral van de aard van de ouders en de cliëntondersteuners. Er was op momenten sprake van een wat schurende communicatie tussen de coördinator en de cliëntondersteuners. Als er problemen waren, werd dat onvoldoende daadkrachtig opgelost. Zij werden naar hun gevoel te weinig betrokken bij het zoeken naar oplossingen of verbeteringen. Degenen die participeerden in de eerste fase van invoering, toen er nog veel ruimte was voor eigen inbreng en aanpassing, waren daar juist erg positief over.
- De Noodkreet kent twee locaties in twee verschillende gemeenten. De **communicatie** tussen deze twee locaties verliep tijdens het Houvast-project niet vlekkeloos. Zo wordt gesproken over 'eilandjes denken'. Daarnaast had de coördinator te weinig uren beschikbaar om voldoende aanwezig te zijn op beide locaties.

Besteed bij het invoeren van een nieuwe methode voldoende aandacht aan de implementatie van zo'n methode alvorens onderzoek te doen naar de werkzaamheid van een methode. Bekijk bijvoorbeeld of de randvoorwaarden voor de toepassing van een nieuwe methode aanwezig zijn. Hierbij valt te denken aan: is er voldoende tijd en personeel die zich bezig kan houden met de methode en het onderzoek, is de organisatie 'klaar' voor een nieuwe methode, past de methode bij de huidige manier van werken en staat het personeel positief tegenover de methode?

Voor collega's die soortgelijk onderzoek (willen) uitvoeren

< Terug naar schema 2

De innovatie (Houvast)

Bevorderende factoren:

- Volgens cliëntondersteuners **sluit** de Houvast-methodiek **aan** bij de reguliere werkwijze van De Noodkreet. Zij zien het als een aanvulling op datgene wat zij al doen.
- Cliëntondersteuners geven aan dat de methodiek in principe **niet moeilijk** is om toe te passen. Ze vonden daarnaast de uitstraling en het gebruik van kleuren in de map mooi.

Belemmerende factoren:

- Door uitval van een aantal cliëntondersteuners (zie ook: [organisatie](#)) zijn op de helft van het traject een aantal nieuwe cliëntondersteuners gestart met de Houvast-methodiek. Deze cliëntondersteuners hebben destijds niet de mogelijkheid gehad om de **methodiek uit te proberen**, terwijl sommige van hen daar wel behoefte aan hadden. Zij moesten meteen beginnen met Houvast, omdat het onderzoek al vertraging op had gelopen. Zij wisten daardoor niet waar ze moesten beginnen en hoe zij de methodiek op de juiste manier konden overbrengen naar ouders.
- Hoewel de methode niet moeilijk is om toe te passen volgens cliëntondersteuners, waren er een aantal zaken in de map **onduidelijk** voor hen. Hierdoor werd het toepassen van de Houvast-methodiek tijdens het onderzoek alsnog als complex ervaren. Ten eerste wisten de cliëntondersteuners niet goed wat zij wel of niet mochten zeggen of doen tijdens een bijeenkomst waarin met de ouder aan Houvast werd gewerkt. Daarnaast zaten er vragen in de map die veel op elkaar leken, waardoor het moeilijk was om sommige delen van de methodiek goed te doorlopen. Het gebruik van plaatjes, die volgens de cliëntondersteuners niet op logische plekken in de map stonden, bemoeilijkte dit nog extra. De vragen waren verder erg gericht op gezinnen met 1 kind, terwijl de meerderheid van de ouders meerdere kinderen had. In zo'n situatie was het voor cliëntondersteuners niet duidelijk hoe de map gebruikt moest worden. Door onduidelijkheden in de toepassing van de Houvast-methodiek geeft één van de cliëntondersteuners aan dat diegene een eigen manier heeft gevonden om de map toe te passen. De map geeft dus mogelijkheden om naar wens enkele aanpassingen te doen wanneer dat nodig is, maar duidelijkere kaders rondom de toepassing van de methode zijn volgens cliëntondersteuners wel degelijk gewenst.

“Ik denk dat het heel veel overlapping is en dat deze methodiek wel aansluit met hoe wij werken, dat dit een aanvulling is op hetgeen wat wij al doen.”

“Die plaatjes in de map, hartstikke leuk maar er zaten ook plaatjes midden in de vragen. Dan heb je een vraag in gevuld, krijg je op de volgende pagina staat er een plaatje en de vraag erna, he die lijkt op de vorige, wat heb ik hier ook alweer ingevuld? Dus dat is niet zo makkelijk schrijven.”

De gebruiker (ouders)

Bevorderende factor:

Volgens cliëntondersteuners werkt het bevorderend voor de werkzaamheid van de Houvast-methodiek als de ouder **gemotiveerd** is en enthousiast aan de slag gaat met de Houvast-methodiek.

Belemmerende factoren:

- Leidinggevendenden van De Noodkreet geven aan dat ze onderschat hebben in welke fase ouders bij De Noodkreet binnenkomen. Ouders hebben in die fase vaak te maken met veel verschillende hulpverleners en hebben weinig tijd en ruimte om de Houvast-methodiek rustig te doorlopen. Daardoor kunnen ouders de Houvast-methodiek als een druk en een belasting gaan ervaren en dat is nu net niet de bedoeling van de methode. **Druk, zorgen en stressvolle omstandigheden** in de persoonlijke sfeer kunnen dus belemmerend werken op de werkzaamheid van de Houvast-methodiek. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat een aantal ouders eerder gestopt is met Houvast omdat ze teveel andere zorgen hadden. Leidinggevendenden van De Noodkreet benoemen dat het belangrijk is om te allen tijde af te stemmen op de ouder waar je op dat moment mee werkt. Zo hebben sommige ouders veel sturing nodig, terwijl andere ouders veelal zelfstandig aan de slag gaan. Ook de manier waarop ouders omgaan met problemen of tegenslagen kan verschillen. Het is volgens leidinggevendenden van De Noodkreet belangrijk om rekening te houden met het type ouder om de Houvast-methodiek te laten slagen.
- Om te zorgen dat Houvast werkt, zou de ouder volgens cliëntondersteuners in moeten kunnen zien en bereid zijn om in te zien welke problemen hij/zij heeft. Echter, zij geven tegelijkertijd aan dat het bij veel ouders ontbreekt aan **zelfreflectie**. Volgens cliëntondersteuners heeft dit te maken met het feit dat Houvast wordt toegepast bij ouders in de gedwongen jeugdhulpverlening. Deze ouders zitten volgens hen vaak al ver vast in hun opvatting over de situatie: zij geven de schuld vaak aan de jeugdhulpverlening en kijken minder naar hun eigen rol. Het gebrek aan zelfreflectie maakt het erg lastig om de Houvast-methodiek goed te doorlopen. (zie ook [Werkt Houvast: cliëntfactoren](#)). In de map zelf is weinig ruimte om echt doelbewust met deze zelfreflectie aan de slag te gaan.

< Terug naar schema 2

“En dan ook die ene ouder, die was wel enthousiast en dat was ook van ‘hé die komt weer langs, het is gezellig’, ze was ook best vrij eenzaam. Dus er kwam weer iets nieuws, dus die was ook heel gemotiveerd en die vertelde heel veel, die had er heel veel zin in.”

“Ik denk dat het heel veel te maken heeft met of de ouder ook wil zien welke problemen er zijn. Ze moeten wel bereid zijn om het probleem echt te zoeken en te zien.”

“Ik hoopte dat de ouder door de map wat meer expert zou worden van zijn eigen probleem. Dus dat hij meer inzicht zou krijgen in zijn probleem, het stukje reflectie miste daarbij, dat vond ik wel jammer.”

< Terug naar schema 2

De gebruiker (cliëntondersteuners)

Bevorderende factoren:

- Cliëntondersteuners geven aan dat zij in het begin, toen regelmatig leerbijeenkomsten werden georganiseerd, **gemotiveerd** waren. Zij hadden zin om aan de slag te gaan met Houvast.
- Volgens cliëntondersteuners werkt het bevorderend als een cliëntondersteuner de benodigde vaardigheden (waaronder geduld en inlevingsvermogen) bezit om Houvast te laten slagen. Cliëntondersteuners beschrijven dat wanneer de benodigde **vaardigheden** niet aanwezig zijn bij de cliëntondersteuner, de motivatie van die cliëntondersteuner af zal nemen. Ze geven hierbij aan dat sommige cliëntondersteuners de methodiek 'te zweverig' vonden. Deze cliëntondersteuners zijn dan ook niet aan de slag gegaan met de Houvast-methodiek.
- Cliëntondersteuners zagen de **voordelen** van Houvast in **voor ouders**. Ze geven aan dat de Houvast-methodiek voor sommige ouders wel degelijk iets zou kunnen opleveren: de methodiek kan ouders helpen om anders te gaan denken over hun situatie.

Belemmerende factoren:

- De **motivatie** van cliëntondersteuners nam af door onduidelijkheden rondom de Houvast-methodiek en onduidelijkheden over de rol van de cliëntondersteuner. Daarnaast nam de motivatie van cliëntondersteuners af door een toename van stress doordat het onderzoek naar de Houvast-methodiek snel afgerond moest worden. Voor een goede motivatie is het volgens cliëntondersteuners essentieel om duidelijkheid te hebben over de Houvast-methodiek en de rol van de cliëntondersteuner daarbij. Daarnaast is een saamhorigheidsgevoel in de organisatie van groot belang voor de motivatie van cliëntondersteuners om met Houvast aan de slag te gaan.
- Cliëntondersteuners benoemen dat zij structuur en duidelijkheid nodig hebben om de Houvast-methodiek op de juiste manier toe te passen. Zij geven aan dat het hen tijdens het onderzoek ontbrak aan die **structuur en duidelijkheid** en dat ze daardoor onzeker werden over hun rol in Houvast. Ze geven duidelijk aan tekst en uitleg nodig te hebben over de methodiek voordat zij hiermee aan de slag gaan.

“Ik denk dat je daar wel veel geduld voor moet hebben.”

Vervolg op volgende pagina

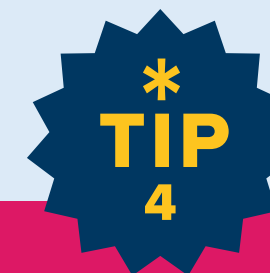

< Terug naar schema 2

Bij het geven van uitleg en structuur zou volgens cliëntondersteuners rekening gehouden moeten worden met de variëteit aan cliëntondersteuners en de niveauverschillen binnen deze groep. Sommige cliëntondersteuners hebben meer structuur en duidelijkheid nodig dan anderen.

- Het is opvallend dat cliëntondersteuners over het algemeen weinig vertrouwen hadden in de Houvast-methodiek. Het werken met de methodiek gaf hen **weinig voldoening**. Volgens hen heeft dit te maken met de onduidelijkheid die er was rondom het toepassen van de Houvast-methodiek en de rol van de cliëntondersteuner hierin. Cliëntondersteuners gaven aan dat wanneer in het begin meer uitleg gegeven zou zijn over de methodiek het verwachte voordeel voor cliëntondersteuners ook hoger zou zijn geweest.
- Hoewel cliëntondersteuners denken dat Houvast ouders wel degelijk wat te bieden heeft, geven zij tegelijkertijd aan dat het op dit moment nog **weinig oplevert voor ouders**. In de map zoals die er nu ligt, wordt te weinig aandacht besteed aan de reflectie van de ouder en wordt nog niet gewerkt naar een familieplan (zie ook [werkt Houvast](#) en [overig: doelstelling](#)). Kortom, volgens cliëntondersteuners komt de Houvast-methodiek op dit moment nog onvoldoende tegemoet aan de doelen, waardoor de jeugdhulpverlening alsnog alle regie heeft.

“We hebben verschillende vrijwilligers die daar met hele andere motivaties en beweegredenen zitten, dat merk je ook wel.”

Wees flexibel. Samenwerken met een organisatie vraagt dat je je aanpast aan de manier van werken en het tempo van de organisatie. Het kan gebeuren dat je op sommige momenten wat ‘in moet leveren’. Zo kan het zijn dat je dataverzameling toch iets anders of langzamer verloopt dan je van tevoren had gedacht. Probeer hierin (tot op zekere hoogte) mee te bewegen en houd alle belangrijke gebeurtenissen, veranderingen en verantwoordingen bij in een logboek.

Voor collega's die soortgelijk onderzoek (willen) uitvoeren

< Terug naar schema 2

De sociaal politieke en organisatorische context

Bevorderende factor:

Het is absoluut positief en bevorderend voor de implementatie dat de Houvast-methodiek gericht is op het versterken van de eigen kracht van ouders, uitgaat van eigen regie en input zou kunnen leveren voor het opstellen van een familieplan. Dit zijn immers allemaal centrale uitgangspunten van de **transformatie binnen het sociale domein**.

Belemmerende factor:

Tegelijkertijd brengt juist die transformatie zoveel **organisatorische onrust** en onzekerheid met zich mee wat betreft het voortbestaan van De Noodkreet, dat er nauwelijks van de voordelen geprofiteerd kan worden. Leidinggevenden van De Noodkreet ondervinden hiervan zoveel negatieve gevolgen, dat de invoering van een methode die naadloos past bij de doelstellingen van de transformatie belemmerd wordt.

“Houvast past met het gedachtegoed precies in de tijdsgeest.”

“Dat legt een enorme druk op mij en als het een enorme druk legt op mij, dan ligt er ook een druk op de organisatie an sich. Dat betekent dat ik veel minder tijd en oog heb voor mensen, voor processen, voor simpele dingen als: hé, hoe gaat het nou met jou? Tot en met: Loop je ergens tegen aan?”

< Terug naar schema 2

Overig: doelstelling

Bevorderende factor:

Zowel leidinggevend en als cliëntondersteuners waren van mening dat Houvast bij zou dragen aan een beter overzicht van ouders over hun eigen situatie. Door een beter overzicht worden ouders naar verwachting meer bewust over hun situatie en hun eigen rol hierbinnen: zij gaan reflecteren op zichzelf. Hierdoor wordt de ouder als het ware een ‘expert van zijn eigen situatie’. Daarnaast was **overeenstemming** over dat het uiteindelijke doel van Houvast was om toe te werken naar een eigen **familieplan** (zie ook [Werkt Houvast](#)). Dit plan wordt door de ouder zelf opgesteld. Hierin wordt inzichtelijk gemaakt wat de ouder zelf kan doen, van wie de ouder hulp nodig heeft en welke hulpverlening nodig is. Doordat de ouder het plan echt zelf maakt, wordt de zelfredzaamheid van de ouder bevordert en kan de ouder naar verwachting meer invloed uitoefenen op het eigen hulpverleningsproces. Ook bevordert het volgens de leidinggevend en van De Noodkreet de vertrouwensband en relatie met de jeugdhulpverlening.

Belemmerende factor:

Hoewel zowel leidinggevend en als cliëntondersteuners benoemen dat Houvast input zou opleveren voor een eigen familieplan, werd dit in de praktijk **niet gerealiseerd**. De afsluiting van de map zorgde voor verwarring bij ouders en cliëntondersteuners. Wanneer alle vragen uit de map waren ingevuld, was het zowel voor ouders als voor cliëntondersteuners niet duidelijk wat er daarna moest gebeuren. Zij verwachtten een vervolgstap waarin een plan van aanpak werd gemaakt, maar deze vervolgstap was geen onderdeel van de Houvast-methodiek. Cliëntondersteuners vragen zich af wat het nut is van de methodiek als dit onderdeel niet in de methodiek terugkomt.

“Houvast is een middel om voor de ouder een zeker overzicht te creëren, maar ook om inzichtelijk te maken van ‘waar kan ik welke hulpverlening krijgen’, zodat ze daarin zelf keuzes kunnen maken. ... en dan krijg je een soort plan van aanpak vanuit de cliënt zelf. En dat is bij mijn optiek ook het uiteindelijke doel van deze map. Ik denk dat ze dat ook verwachten en dat ze daar ook op zitten te wachten.”

“Ook het gedeelte van aan het einde van de rit. Zo van: ‘Het is klaar. Mijn probleem is af. En nu?’ Want dat valt bij hun wel in de verwachting dat jij daar iets mee gaat doen. Of niet alleen jij maar ook de organisatie.”

Column
Jolanda Mathijssen

Interview
Geert Klasens

Interview
Tina Bakker

De kracht van kleine, concrete doelen

“

Wat vind jij vanuit je rol als cliëntvertegenwoordiger van de Houvast-methodiek?

Ik denk dat de Houvast-methodiek heel erg kan helpen voor ouders die veel aan hun hoofd hebben, ook voor ouders die zelf niet meer voor hun kind(eren) zorgen. Want waar je kind ook is, je bent en blijft een ouder en ik vind het belangrijk dat ouders die rol houden. De Houvast-methodiek kan daar een bijdrage aan leveren. Het is fijn als je iets hebt wat je helpt om dat te ordenen, want dat geeft overzicht. Voor ouders die het moeilijk vinden om hun verhaal te vertellen, kan deze methode helpend zijn: het zijn de woorden van de ouders die centraal staan in de Houvast-methodiek.

Wat vind je van zo'n samenwerking tussen een cliëntenorganisatie en onderzoekers in een onderzoeksproject?

Jullie beschrijven dat jullie tegen verschillende dingen aan zijn gelopen tijdens het onderzoek. Eigenlijk hebben jullie meegemaakt en ervaren wat een jeugdprofessional

Tina Bakker is jeugdhulpverlener en orthopedagoog. Zij werkt als projectmedewerker bij LOC zeggenschap in zorg, een landelijke cliëntenorganisatie. Zij werkt aan projecten rondom jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugd-reclassering. Samen met jongeren en ouders werkt zij aan belangenbehartiging van mensen die gebruik maken van deze vormen van jeugdzorg.

of zorgaanbieder ervaart: je komt als onderzoeker klem te zitten tussen je eigen doelen en ideeën en de alledaagse praktijk van De Noodkreet, zoals een jeugdprofessional soms klem zit tussen zijn/haar eigen doelen en ideeën en de leefwereld van ouders. Ik vind het heel dapper dat jullie ondanks deze obstakels toch hebben volgehouden.

Inleiding
Leeswijzer
Inhoud

BLOK 1
Wie, waarom, wat?

BLOK 2
Wat werkt?

BLOK 3
Hoe werkt het?

Samenvatting
Aanbevelingen
Verwijzingen

Column
Jolanda Mathijssen

Interview
Geert Klasens

Interview
Tina Bakker

Daardoor kunnen jullie nu iets vertellen over de Houvast-methodiek en kunnen jullie aanbevelingen doen. En dat is heel waardevol.

Wat ik ook heel waardevol vind, is dat jullie als onderzoekers terug zijn gegaan naar hele concrete en basale zaken. Dat hebben we volgens mij nodig om resultaten gemakkelijk terug te kunnen geven aan de praktijk. Bij veel meer onderzoeken zou ik dat graag zo willen zien.

Welke leerpunten haal je uit ons onderzoek?

Dat het heel belangrijk is om af te stemmen op de ouder. Dat klinkt logisch, maar bij een aantal ouders is dat niet vanzelfsprekend. Ik merk in de jeugdhulpverlening dat vaak zo ontzettend op de doelen en resultaten wordt gefocust, terwijl het voor sommige gezinnen al genoeg is als ze de dag doorkomen. En dat lees ik ook wel terug, jullie hebben bijvoorbeeld meer tijd voor het onderzoek genomen omdat sommige gezinnen meer tijd nodig hadden. Ik zou het fijn vinden als we meer erkennen dat die complexiteit ervoor zorgt dat we doelen klein en concreet moeten houden. Dat staat eigenlijk haaks op wat we nu als opdracht krijgen: uitgaan van eigen kracht en

volledige zelfredzaamheid. Je moet heel zorgvuldig omgaan met die eigen kracht, maar binnen gemeenten wordt de nadruk gelegd op de resultaten en de succesverhalen. Ik zou het heel fijn vinden als we erkennen dat succesverhalen ook zijn als iemand gewoon uit bed kan komen en zijn kinderen op school kan brengen. Want dat zijn al een heleboel stappen voor sommige gezinnen.

Welk advies heb je voor ons?

In de jeugdwet staat dat ouders en kinderen het recht hebben om, samen met hun netwerk, eerst zelf een plan te maken voor het gezin, het zogenoemde familiegroepsplan. Ik denk dat de dingen die de ouder in de Houvast-map beschrijft daar een goede basis voor zouden kunnen zijn. Dit vraagt van De Noodkreet om de Houvast-methodiek te presenteren bij bijvoorbeeld jeugdbeschermingsorganisaties en wijkteams. In de jeugdzorg zijn we zo gewend aan het opstellen van een plan van aanpak. Houvast heeft veel meer raakvlakken met wensen, behoeften, waarden, normen en drijfveren, dat ligt op een ander terrein en dat is het stuk wat in de jeugdzorg naar mijn idee minder aan bod komt. Bovendien: de woorden in Houvast zijn de woorden van ouders! ●

“

Samenvatting van de resultaten

De Noodkreet, een cliëntenorganisatie die ouders met kinderen in de jeugdzorg ondersteunt, heeft een methodiek ontwikkeld, genaamd Houvast, die de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals zou kunnen versterken. [Tranzo \(Tilburg University\)](#) en [De Noodkreet](#) hebben samen onderzocht wat er te leren valt van de eerste toepassing van deze methodiek. Het doel hiervan was om aanknopingspunten te vinden voor iedereen die aan de slag wil om de relatie tussen ouders en jeugdprofessionals te verbeteren door in te zetten op empowerment van de ouders. De hoofdvraag van het onderzoek luidde:

“Wat werkt bij het realiseren van een goede samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals in de gedwongen jeugdzorg en welke rol speelt de empowerment van ouders hierbij?”

Om antwoord te geven op deze hoofdvraag, zijn **vier deelvragen** geformuleerd. Op de volgende pagina's wordt afzonderlijk antwoord gegeven op iedere deelvraag.

*
Uitgelicht
ouders gevolgd
door Houvast

Jan (34 jaar) is een vader van een tweeling: Genevieve en Bibi. Jan is gescheiden van Hanneke, de moeder van Genevieve en Bibi, omdat er sprake was van huiselijk geweld van Hanneke tegen Jan. Beide kinderen zijn uit huis geplaatst omdat Jan volgens de hulpverlening pedagogisch onvoldoende vaardig zou zijn. Volgens Jan hadden de kinderen niet uit huis geplaatst mogen worden. Het gevolg van de uithuisplaatsing is veel strijd en frustratie tijdens de gesprekken met de betrokken hulpverleningsinstantie en Jan wil niets meer met de hulpverlening te maken hebben. Hij heeft een beroep gedaan op De Noodkreet om hem te ondersteunen en is begonnen met Houvast. Hij vraagt zich nog wel af of Houvast zal helpen in zijn situatie: het enige wat hij wil is de kinderen terugkrijgen.

Het betreft bewerkte, niet op personen herleidbare casusbeschrijvingen

1. Draagt het doorlopen van de Houvast-methodiek bij aan een gelijkwaardigere relatie tussen ouders (die zijn vastgelopen in de jeugdzorg) en jeugdprofessionals? [Meer info](#)

De samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals is na het volgen van Houvast volgens ouders en cliënt-ondersteuners niet veranderd. Houvast heeft bij sommige ouders gezorgd voor een kleine vooruitgang van empowerment, maar heeft in de meeste gevallen niet voor een duidelijke versterking van empowerment van ouders gezorgd. Het is daarom te verklaren dat de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals ook nauwelijks is veranderd. Voor een versterking van de samenwerking is het nodig om eerst een duidelijke versterking van de empowerment van ouders te realiseren.

2. Wat kunnen we te weten komen over de werkzame factoren van de Houvast-methodiek (aandacht voor cliëntfactoren, implementatiefactoren en alliantie tussen cliënt en vrijwilliger)? [Meer info](#)

Bij de meeste ouders heeft het doorlopen van Houvast voor kleine verbeteringen gezorgd in de empowerment van de ouders. Zo hebben sommige ouders na het doorlopen van Houvast een beter overzicht gekregen over hun situatie, ervaren zij minder stress bij het opvoeden, of ervaren zij een beter gezinsfunctioneren. De verbeteringen die we hebben gevonden in de empowerment van ouders zijn echter niet de verbeteringen die we vooraf verwacht hadden: het zijn kleine (positieve) stapjes in de goede richting, maar we hadden grotere effecten verwacht op de empowerment van ouders. We denken dat dit tegenvallende effect te maken heeft met een aantal factoren, waarvan we weten dat ze het resultaat positief kunnen beïnvloeden, maar die niet voldoende aanwezig waren. Het zijn stuk voor stuk aanknopingspunten voor verbetering in de vervolgfase.

- **Cliëntfactoren:** de methode paste niet even goed bij alle typen van ouders van De Noodkreet. Het kunnen reflecteren op de eigen rol blijkt bijvoorbeeld een belangrijke factor. Het vraagt nader onderzoek om te bepalen wat bijdraagt aan het versterken van het vermogen tot zelfreflectie. Daarnaast moet er een zekere rust in het leven zijn. Soms deden zich te veel gebeurtenissen voor in het dagelijks leven en dat belemmerde het resultaat;

- **Professional factoren:** Het kwam nogal eens voor dat het vertrouwen van de cliëntondersteuner in het effect van Houvast gering was, en dat zij (mede daardoor) ouders onvoldoende wisten te motiveren. Soms toonden cliëntondersteuners ook relatief weinig empathie;
- **Contextfactoren:** Hoewel respect en gelijkwaardigheid tijdens de werkbijeenkomsten vaak aanwezig was, zagen we ook situaties waarin dit meer aandacht nodig had. Ook was er in sommige gevallen sprake van weinig ruimte voor eigen initiatief en zeggenschap van ouders in het formuleren van problemen en doelen tijdens de werkbijeenkomsten.

3. Wat leert de Houvast-methodiek ons over de factoren die bij deze doelgroep een positieve bijdrage leveren aan het verwerven van een gelijkwaardige relatie met jeugdprofessionals?

Houvast is ontwikkeld samen met ouders die hulp zochten en ontevreden waren over de hulp die zij kregen. Het is een krachtgerichte methode die gebaseerd is op de uitgangspunten van empowerment. De verwachting was dat door het doorlopen van de Houvast-methodiek de empowerment van ouders toe zou nemen. Op basis van eerder onderzoek verwachtten we dat de versterking van empowerment van ouders ervoor zou zorgen dat hun relatie met jeugdprofessionals gelijkwaardiger zou worden.

Hoewel bij sommige ouders de mate van empowerment (licht) is toegenomen, waren geen veranderingen waarneembaar in de relatie tussen ouders en jeugdprofessionals. We denken dat de Houvast-methodiek nu nog 'te ver weg staat' van de relatie met jeugdprofessionals. Om de relatie met jeugdprofessionals gelijkwaardiger te maken zouden ná de Houvast-methodiek nog een aantal stappen genomen moeten worden. De opbrengst van de Houvast-map heeft zeker de potentie om een rol te spelen bij een vervolgstap in het hulpverleningstraject en zou op zijn minst onder de aandacht kunnen worden gebracht bij de betrokken jeugdprofessional(s).

4. Wat zijn bevorderende factoren en belemmerende factoren (op het gebied van ouders, cliëntondersteuners, de context/organisatie) bij de implementatie van een methodiek als Houvast? [Meer info](#)

Een organisatie dient aan een groot aantal voorwaarden te voldoen om een methodiek als Houvast succesvol te kunnen implementeren. Hoewel De Noodkreet tijdens de implementatie van Houvast aan een aantal van deze voorwaarden heeft voldaan, waren er ook voorwaarden waar minder of niet aan werd voldaan. Dit waren factoren op het niveau van de organisatie en de bredere sociaal politieke context, maar ook factoren die te maken hadden met de cliëntondersteuners of de ouders waar Houvast voor bedoeld is. We noemen er hier een aantal: de organisatiebrede voorbereiding op invoering van een nieuwe methode, een intensieve en op de cliëntondersteuners afgestemde begeleiding, de mogelijkheid tot uitproberen en leren, voortdurende aandacht voor het belang van de cliënt (zie verder [schema](#)). De afwezigheid of slechts gedeeltelijke aanwezigheid van deze voorwaarden heeft ervoor gezorgd dat het implementatieproces minder goed verlopen is dan had gekund. Op basis van onze inzichten hebben we leerpunten geformuleerd voor toekomstige implementaties van vernieuwingen.

.....

Samenvattend blijkt uit het onderzoek dat de Houvast-methodiek, zoals deze nu is uitgevoerd, niet tot een gelijkwaardige relatie tussen ouders en jeugdprofessionals leidt. Wel nam de empowerment van de meeste ouders licht toe. Wat betreft de implementatie van Houvast zijn verschillende leerpunten geïdentificeerd. Deze leerpunten zijn interessant voor cliëntenorganisaties die soortgelijke methoden als de Houvast-methodiek willen implementeren in hun organisatie. ●

Kritische beschouwing op de resultaten

Hoewel we het onderzoek met de grootste nauwkeurigheid hebben uitgevoerd, willen we hier kort kritisch reflecteren op ons onderzoek.

Een eerste kritische opmerking betreft het gegeven dat in dit onderzoek de focus is gelegd op ouders in de jeugdzorg en niet op hun kinderen, aangezien ouders vaak een grote rol in het jeugdzorgtraject spelen [40]. In de jeugdzorg worden kinderen gemakkelijk vergeten en vaak wordt te snel over hen geoordeeld en voor hen besloten. Vaak gaat men ervan uit dat het kind het vanzelf wel te horen krijgt, maar dat is niet altijd het geval [41]. In vervolgonderzoek zou daarom de gehele ‘driehoek’ van de ouders, de jeugdprofessional en het kind meegenomen moeten worden. Zo zou bijvoorbeeld meer aandacht moeten worden besteed aan de alliantie tussen het kind en de jeugdprofessional [42].

Een tweede kritische opmerking gaat over het aantal ouders dat deel heeft genomen aan het onderzoek. In de [methode van onderzoek](#) is te lezen dat uiteindelijk 6 ouders de Houvast-methodiek afgerond hebben en dus mee zijn genomen in het onderzoek. Aangezien dit een kleine groep is, kan gesteld worden dat enige voorzichtigheid bij de interpretatie van de onderzoeksresultaten geboden is. Toch zijn we van mening dat de onderzoeksresultaten zinvol zijn en een goed beeld geven over de werkzaamheid van de Houvast-methodiek, aangezien we van elke ouder individueel de werkzaamheid van de Houvast-methodiek vastgesteld hebben. Dit hebben we onder andere gedaan met behulp van de Reliable Change Index en met audio-opnamen van de werkbijeenkomsten tussen ouders en een cliëntondersteuner van De Noodkreet. [Onze werkwijze in het onderzoek](#) is vergelijkbaar met de werkwijze bij casestudy onderzoek [zie bijv. 43]. Een onderzoeksgroep van 6 personen voldoet aan de voorwaarden die door sommige onderzoekers gesteld worden wat betreft het aantal personen bij een casestudy onderzoek [44; 45].

Tot slot een kritische opmerking over het geloof in empowerment van ouders. We beschrijven meerdere malen dat het versterken van de empowerment van ouders een veelbelovende manier lijkt om de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals in de gedwongen jeugdzorg te versterken. Van ouders wordt verwacht dat ze steeds zelfredzamer zijn in het oplossen van hun problemen [46]. Dit vraagt echter bepaalde competenties en vaardigheden van ouders. Van hen wordt verwacht dat zij bereid zijn om te onderzoeken wat zij zelf aan kunnen pakken. Met andere woorden, de ouder moet gemotiveerd zijn om te willen empoweren [47]. Dat is een grote stap en niet voor iedereen vanzelfsprekend [47]. Daarvoor is reflectie nodig. De ouder moet inzicht hebben in de eigen situatie en dat vraagt om een zekere mate van abstractie van de concrete situatie. Niet iedereen is hiertoe in staat [41]. In samenspraak met de ouder dient door de jeugdprofessional in elke situatie te worden gekeken of de ouder voldoende competenties bezit en bereid is om te onderzoeken wat de ouder zelf aan kan pakken. De kwetsbaarheden van de ouder dienen daarbij niet over het hoofd te worden gezien [48]. ●

Aanbevelingen

Er hebben reeds gesprekken plaatsgevonden met medewerkers van De Noodkreet om de Houvast methodiek door te ontwikkelen naar een nieuwe versie. Wij hebben de volgende aanbevelingen voor de doorontwikkeling van Houvast:

- ★ **Kijk goed naar het type ouder:** is de ouder geschikt voor Houvast? Komt het doel van Houvast overeen met de wensen en behoeften van de ouder?
- ★ **Denk goed na op welk moment je Houvast inzet bij de ouder.** Zijn er veel veranderingen of gebeurtenissen in de omgeving van de ouder? Dan is het misschien verstandiger om even te wachten met Houvast, totdat de ouder wat meer rust heeft.
- ★ **Besteed aandacht aan een natraject,** waarbij de ingevulde Houvast-map bijvoorbeeld onderwerp van gesprek wordt tijdens een afspraak met de jeugdhulpverlening.
- ★ **Besteed aandacht aan een training of voorlichting voor cliëntondersteuners. Geef hen een volwaardige plek bij de doorontwikkeling.** Door cliëntondersteuners goed te betrekken bij dit traject neemt het geloof van cliëntondersteuners in het effect van Houvast naar verwachting toe. Zorg er daarnaast voor dat cliëntondersteuners leren hoe zij ouders op de juiste manier motiveren en hoe zij empathie kunnen tonen.
- ★ **Respect/gelijkwaardigheid en initiatief van de ouder zijn belangrijk.** Blijf investeren in respect en gelijkwaardigheid, dat is iets wat erg goed gaat in de werkbijeenkomsten van Houvast. Zorg daarnaast dat het initiatief in de werkbijeenkomsten vooral bij de ouder ligt. De ouder dient zijn of haar problemen en doelen te beschrijven, zodat het plan echt van de ouder zelf wordt.

Daarnaast hebben we aanbevelingen voor verder onderzoek naar alliantie. Met ons onderzoek naar de Houvast methodiek hebben we een bijdrage geleverd aan inzicht in wat nodig is om de alliantie tussen ouders en jeugdprofessionals in de gedwongen jeugdzorg te versterken. Op dit moment is wat betreft de alliantie tussen deze twee partijen in deze specifieke tak van jeugdzorg nog heel weinig bekend. We adviseren daarom om verder onderzoek naar alliantie bij deze doelgroep uit te voeren. Hierbij achten we het van belang om de rol van empowerment van ouders bij alliantie te verhelderen. Tot slot, aangezien alliantie tussen ouders en jeugdprofessionals niet slechts benaderd kan worden vanuit het perspectief en de ervaringen van de ouder, achten we het van belang om het perspectief van de jeugdprofessional in vervolgonderzoek een prominentere plaats te geven. ●

Slot

In dit magazine hebben we verschillende handvatten beschreven die kunnen helpen bij het versterken van de samenwerking tussen ouders en jeugdprofessionals in de gedwongen jeugdzorg. We hebben hierbij voornamelijk aandacht voor de rol van empowerment van ouders. Daarnaast biedt dit magazine aanknopingspunten voor het implementeren van methoden zoals Houvast in een cliëntenorganisatie zoals De Noodkreet. De resultaten van ons onderzoek zijn slechts eerste aanwijzingen voor het versterken van de alliantie tussen ouders en jeugdprofessionals in de gedwongen jeugdzorg. Tot op heden is hier opvallend weinig onderzoek naar gedaan. Meer onderzoek naar alliantie en de rol van empowerment van ouders in de gedwongen jeugdzorg is dus van groot belang. ●

Vormgeving magazine:
Haagsblauw

Inleiding
Leeswijzer
Inhoud

BLOK 1
Wie, waarom, wat?

BLOK 2
Wat werkt?

BLOK 3
Hoe werkt het?

Samenvatting
Aanbevelingen
Verwijzingen

Verwijzingen

1. Oude Vrielink, M., Van der Kolk, H., & Klok, P. J. (2014). *De vormgeving van sociale (wijk)teams: Inrichting, organisatie en vraagstukken*. Den Haag: Platform 31 (in samenwerking met BMC advies en Universiteit Twente)
2. Konijn, C., & Van der Steege, M. (2013). Een beter aanbod voor langdurig uithuisgeplaatste kinderen. De residentiële hulp van Spirit Jeugd & Opvoedhulp herzien. *Jeugdkennis*, 7, 3-32.
3. Noordegraaf, M. (2015). Uit het hart? Ouderschap na uithuisplaatsing. In C. Gravesteijn & M. Aartsma (Eds.), *Meer dan opvoeden: Perspectieven op het werken met ouders*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
4. Bartelink, C. (2013). Uithuisplaatsing: Wat werkt? [http://www.nji.nl/\(311053\)-nji-dossierDownloads-Watwerkt_Uithuisplaatsing.pdf](http://www.nji.nl/(311053)-nji-dossierDownloads-Watwerkt_Uithuisplaatsing.pdf)
5. Barnhoorn, J., Broeren, S., Distelbrink, M., De Greef, M., Van Grieken, A., Jansen, W., . . . Raat, H. (2013). *Cliënt-, professional-, en alliantiefactoren: hun relatie met het effect van zorg voor jeugd*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut
6. Madsen, W. C. (2007). *Collaborative therapy with multi-stressed families*. New York/Londen: The Guilford Press.
7. Van Hout, A., & Spinder, S. (2001). *De (gezins)voogd als jongleur: Een methodisch handboek voor het (gezins)voogdijwerk*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
8. McLeod, B. D. (2011). Relation of the alliance with outcomes in youth psychotherapy: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 31, 603-616. doi:10.1016/j.cpr.2011.02.001
9. Sadiraj, K., Ras, M., Putman, L., & Jonker, J. J. (2013). *Groeit de jeugdzorg door? Het beroep op voorzieningen: realisatie 2001-2011 en raming 2011-2017*. Sociaal Cultureel Planbureau.
10. Van Regenmortel, T. (2011). *Lexicon van Empowerment*. Utrecht.
11. Pijnenburg, H. (2010). *Intreerede: Zorgen dat het werkt*. Arnhem/Nijmegen: HAN Lectoraat Werkzame Factoren in de Zorg voor Jeugd
12. Steens, R. (2015). *Intensieve pedagogische thuisbegeleiding in beeld: Een praktijkgestuurd onderzoek en de opbouw van een empowerende academische werkplaats*. Leuven: HIVA-KU Leuven
13. Denzin, N. K. (1989). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods*. Chicago: Aldine Publishing Co.
14. Van Staa, A., & Evers, J. (2010). 'Thick analysis': strategie om de kwaliteit van kwalitatieve data-analyse te verhogen. *KWALON*, 15, 5-12.
15. Guba, E. G., & Lincoln, Y. (1989). *Fourth Generation Evaluation*. Thousand Oaks, CA: Sage.
16. Pawson, R., & Tilley, N. (1997). *Realistic Evaluation*. Thousand Oaks, CA: Sage.

17. Kazi, M. (2003). Realist evaluation for practice. *British Journal of Social Work*, 33, 803-818.
18. Jacobson, N., & Truax, P. Clinical significance: A statistical approach to defining meaningful change in psychotherapy research. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59, 12-19. doi:<http://dx.doi.org/10.1037/0022-006X.59.1.12>
19. Davis, H., & Metzler, L. (2007). *Working in partnership through early support: distance learning text*. London: Department for education and skills
20. Featherstone, B., & Fraser, C. (2012). 'I'm just a mother. I'm nothing special, they're all professionals': Parental advocacy as an aid to parental engagement. *Child and Family Social Work*, 17, 244-253. doi:10.1111/j.1365-2206.2012.00839.x
21. Vuorenmaa, M., Halme, N., Perala, M. L., Kaunonen, M., & Astedt-Kurki, P. (2016). Perceived influence, decision-making and access to information in family services as factors of parental empowerment: a cross-sectional study of parents with young children. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 30, 290-302. doi:10.1111/scs.12243
22. Damen, H., Veerman, J. W., Vermulst, A. A., Nieuwhoff, R., De Meyer, R. E., & Scholte, R. H. J. (2016). Parental empowerment: Construct validity and reliability of a Dutch empowerment questionnaire (EMPO). *Journal of Child and Family Studies*. doi:10.1007/s10826-016-0568-5
23. Scheel, M. J., & Rieckmann, T. (1998). An empirically derived description of self-efficacy and empowerment for parents of children identified as psychologically disordered. *The American Journal of Family Therapy*, 25(1), 15-27. doi:10.1080/01926189808251083
24. Wakimizu, R., Fujioka, H., Yoneyama, A., Iejima, A., & Miyamoto, S. (2011). Factors associated with the empowerment of Japanese families raising a child with developmental disorders. *Research in Developmental Disabilities*, 32, 1030-1037. doi:10.1016/j.ridd.2011.01.037
25. Weiss, J. A., MacMullin, J. A., & Lunsy, Y. (2015). Empowerment and parent gain as mediators and moderators of distress in mothers of children with autism spectrum disorders. *Journal of Child and Family Studies*, 24, 2038-2045. doi:10.1007/s10826-014-0004-7

26. Fordham, L., Gibson, F., & Bowes, J. (2011). Information and professional support: key factors in the provision of family-centred early childhood intervention services. *Child: care, health and development*, 38(5), 647-653. doi:10.1111/j.1365-2214.2011.01324.x
27. Verzaal, H. (2002). *Empowerment in de jeugdzorg: Onderzoek met empowerment: Bevorderend gedrag van hulpverleners*. (Proefschrift), Universiteit van Amsterdam, Amsterdam.
28. Bartelink, C., Meuwissen, I., & Eijgenraam, K. (2015). *Richtlijn samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut (NJI)
29. Dempsey, I., & Foreman, P. (1997). Towards a clarification of empowerment as an outcome of disability service provision. *International Journal of Disability, Development and Education*, 44(4), 287-303. doi:10.1080/0156655970440402
30. Van Regenmortel, T. (2015). Empowerment en (maatschappelijk) opvoeden. In C. Gravesteijn & M. Aartsma (Eds.), *Meer dan opvoeden: Perspectieven op het werken met ouders*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
31. De Corte, K., Bal, S., Antrop, I., & Van den Haute, E. (2012). *Empowerment van de context: Een net van steun en stimulatie voor kwetsbare en gekwetste kinderen*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
32. Fitzsimons, S., & Fuller, R. (2002). Empowerment and its implications for clinical practice in mental health: A review. *Journal of Mental Health*, 11(5), 481-499. doi:10.1080/09638230020023
33. Akey, T. M., Marquis, J. G., & Ross, M. E. (2000). Validation of scores on the psychological empowerment scale: A measure of empowerment for parents of children with a disability. *Educational and Psychological Measurement*, 60, 419-438.
34. Holden, D. J., Messeri, P., Evans, W. D., Crankshaw, E., & Ben-Davies, M. (2004). Conceptualizing youth empowerment within tobacco control. *Health Education & Behavior*, 31, 548-563.
35. Peterson, N. A. (2014). Empowerment Theory: Clarifying the nature of higher-order multidimensional constructs. *American Journal of Community Psychology*, 53, 96-108. doi:10.1007/s10464-013-9624-0
36. de Groot, N., & Van der Zwet, R. (2016). *Implementeren in het sociale domein: vernieuwingen met succes in de praktijk brengen*. Utrecht/Den Haag: Movisie/WMO Werkplaatsen/ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
37. Nederlands Jeugdinstituut (NJI). (2017). Wat is implementeren? Retrieved from <http://www.nji.nl/nl/Implementatie/Implementeren-met-effect/Wat-is-implementeren>

38. Daamen, W. (2015). *Wat werkt bij het implementeren van jeugdinterventies?* Utrecht.
39. Stals, K., Van Yperen, T., Reith, W., & Stams, G. J. (2008). *Effectieve en duurzame implementatie in de jeugdzorg: Een literatuurrapportage over belemmerende en bevorderende factoren op implementatie van interventies in de jeugdzorg.* Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut (NJI)/University of Utrecht
40. Diamond, G. M., Diamond, G. S., & Liddle, H. A. (2000). The therapist-parent alliance in family-based therapy for adolescents. *Psychotherapy in Practice, 56*(8), 1037-1050.
41. Cardol, A. (2015). Van verzorgingsstaat naar participatie-samenleving. In C. Gravesteyn & M. Aartsma (Eds.), *Meer dan opvoeden: Perspectieven op het werken met ouders.* Bussum: Uitgeverij Coutinho.
42. Lamers, A., & Vermeiren, R. J. M. (2015). Assessment of the therapeutic alliance of youth and parents with team members in youth residential psychiatry. *Clinical Child Psychology and Psychiatry, 20*(4), 640-656. doi:10.1177/1359104514542304
43. Swanborn, P. (2010). *Case study research.* Thousand Oaks: Sage.
44. Collins, K. M. T., Onwuegbuzie, A. J., & Jiao, Q. G. (2007). A mixed methods investigation of mixed methods sampling designs in social and health science research. *Journal of Mixed Methods Research, 1*, 267-294.
45. Creswell, J. (2002). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research.* Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall.
46. Gravesteyn, C., & Aartsma, M. (2015). *Meer dan opvoeden: Perspectieven op het werken met ouders.* Bussum: Uitgeverij Coutinho.
47. Boumans, J. (2012). *Naar het hart van empowerment: Een onderzoek naar de grondslagen van empowerment van kwetsbare groepen.* Utrecht: Trimbos-Instituut
48. Boumans, J. (2015). *Naar het hart van empowerment deel 2: Over de vraag wat werkt.* Utrecht: Trimbos Instituut / Movisie.